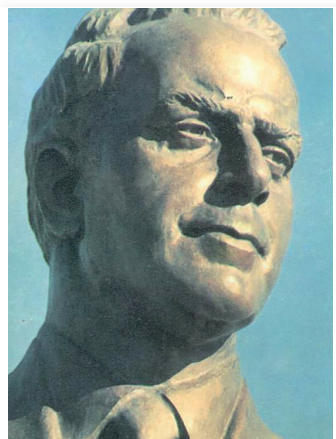

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

**YENİ
AZƏRBAYCAN**

Azərbaycan dövlət münasibətləri Azərbaycan xalqının milli sərvətidir.
Qəzet 1993-cü ildən ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

20 may
2025-ci il,
çərşənbə axşamı
№ 085 (6912)
Qiyməti
60 qəpik

Etibarlı tərəfdaş, dialoq təşəbbüskarı və strateji aktor

Bax səh. 2

Azərbaycan-Aİ münasibətləri yeni müstəvidə

Bax səh. 3

Şuşadan Budapeştə...

TDT tarixində bir ilk

Bax səh. 4

Min atlının türküsü

Bax səh. 5

Bakı ürək günləri...

Təmölində xoş məram, humanizm çağırışları, insanlara qayğı dayanan təşəbbüslər uzunömürlü olur. “Bakı Ürək Günləri” Beynəlxalq Konqresinin ənənəyə çevrilməsi də sevindirici haldır. Hər iki ildən bir keçirilən bu Konqres Ümummilli Lider Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə həsr olunur.

Bu günlərdə Azərbaycan Ürək-Damar Cərrahiyyəsi Cəmiyyəti (AÜDCC) tərəfindən təşkil edilən “Bakı Ürək Günləri” 9-cu Beynəlxalq Konqresi uğurla baş tutub. Tədbirin açılışında Prezident İlham Əliyevin 9-cu Beynəlxalq Konqresin iştirakçılarına ünvanladığı müraciət oxunub.

Konqresə ümumilikdə 20-dən artıq ölkədən 400-ə yaxın yerli və əcnəbi kardioloq və kardiocərrah qatılıb. İki gün ərzində...

Bax səh. 3

Enerji diplomatiyasının növbəti uğuru

Yaxın aylarda Azərbaycan qazı ilə təchiz olunan ölkələrin sırasına Albaniya da qoşulmuş olacaq. Albaniya hökuməti 2026-cı ildə Trans-Adriatik qaz kəməri (TAP) vasitəsilə Azərbaycan qazını əldə etməyi planlaşdırır. Bu ölkənin infrastruktur və energetika nazirinin müavini Seno Klosi bildirib ki, TAP boru kəməri Albaniya ərazisindən keçməklə İtaliya və digər region ölkələrinə yanacaq çatdırır. Kəmərin diversifikasiyası və şimala doğru ötürücü qolunun çəkilməsi layihəsi üzərində iş gedir ki, bu tədbirlərin başa çatmasından sonra Azərbaycan qazının Albaniyaya da nəqli...

Bax səh. 4

Pan-Asiya əməkdaşlığında yeni dövr

Mayın 20-də Bakıda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) Biznes Şurasının 8-ci Plenar İclası keçiriləcək. Bu tədbirin Azərbaycana həvalə edilməsi respublikamıza olan dərin etimadın nümunəsi hesab edilə bilər. Çoxtərəfli diplomatiyada fəal rol oynayan Azərbaycanın zəngin təcrübəsi, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi fəaliyyəti, Qoşulmama Hərəkatında uğurlu Sədrliyi, həmçinin digər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal rolu bu platformanın da Bakıda təşkili üçün ciddi əsaslar...

Bax səh. 6

“AAA”dan “AA1”-ə...

“Moody’s” reyting agentliyi ABŞ-nin uzunmüddətli emitentlər və yüksək təminatlı istiqrazlar üzrə bazardakı enmələri, habelə maliyyə-fiskal göstəricilərdəki davamlı pisləşməni nəzərə alaraq reyting əmsalını “AAA”dan “AA1”-ə endirib. Həmçinin dolların davamlı institusional gücü və global maliyyədəki çəkisinin sabitliyi qiymətləndirilməklə ölkənin kredit reytingi üzrə proqnozu mənfidən sabitə dəyişdirilib. Agentlik mövcud qərarın qəbul edilməsində ABŞ-in dövlət borcunun artımını və faiz ödənişləri ilə bağlı vəziyyəti, eləcə də borcun idarə olunmasındakı mənfə halları da nəzərə alıb.

“Moody’s”-un açıqlamasında vurğulan ki, ABŞ-in əvvəlki və yeni...

Bax səh. 7

Nikuşor Dan Ruminiyanın yeni prezidenti seçilib

Bax səh. 7

İkinci tura qaldı...

Bax səh. 7

Etibarlı tərəfdaş, dialog təşəbbüskarı və strateji aktor

Azərbaycan üzvü olduğu siyasi təşkilatlarda, iqtisadi birliklərdə fəallığı ilə daim seçilir. Qısa zaman kəsiyində BMT TŞ-ə sədrlik, Qoşulmama Hərəkatına rəhbərlik kimi çətin və məsuliyyətli vəzifələrin öhdəsindən gələn rəsmi Bakı özünün ədalətə əsaslanan, beynəlxalq hüquqa söykənən möqeyi ilə şöhrət qazanıb. Qlobal pandemiya dövründə davranışları, kolonializmdən əziyyət çəkən ölkələrə yardımları, qlobal iqlim dəyişikliyindən əziyyət çəkən dövlətlərin hüquqlarının müdafiəsi kimi mühüm fəaliyyət spektrləri Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki yerini müəyyənləşdirib. Bu bir daha onu göstərir ki, Albaniyanın paytaxtı Tirana şəhərində keçirilən Avropa Siyasi Birliyinin 6-cı Zirvə toplantısında Azərbaycana qarşı maraqlı təsadüfi xarakter daşımır - Prezident İlham Əliyevin Avropa ölkələrinin liderləri ilə ikitərəfli görüşləri Azərbaycana olan maraqlı və ölkəmizə verilən əhəmiyyəti, əməkdaşlıq etmək istəyənlərin böyük miqyasını nümayiş etdirdi.

Bakı global münasibətlər sisteminin aparıcı məkanı kimi...

Azərbaycanın nüfuzunun göstəricisi

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin "Avropa Siyasi Birliyi"nin 6-cı Zirvə toplantısında iştirakı ölkəmizin global və regional diplomatiyadakı fəal rolunu bir daha nümayiş etdirdi. Bu formatda keçirilən tədbir yalnız siyasi baxımdan deyil, həm də iqtisadi və təhlükəsizlik sahələrində gələcək əməkdaşlıqların qurulması üçün strateji platforma olaraq çıxış edir. Dövlət başçımızın bu zirvədə apardığı ikitərəfli görüşlər Azərbaycanın beynəlxalq tərəfdaşlar arasında artan nüfuzunun və ona olan marağın bariz nümunəsinin təsdiqidir. Məsələn, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin mayın 16-da Tiranada Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Kosta və Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Leyen ilə görüşünü göstərmək olar. Hər iki AI rəsmisi Azərbaycanı Avropa İttifaqının vacib və etibarlı tərəfdaşı adlandıraraq, ölkəmizin xüsusilə Avropanın enerjiyə ehtiyacı olan zaman göstərdi.

yi dəstəyi yüksək qiymətləndirdiklərini deyiblər. Paralel olaraq Azərbaycanın Mərkəzi

zi Asiya regionu ilə əlaqələri və Orta Dəhlizdə aparıcı rolunu vurğulanıb. Bununla yanaşı, ölkəmizin regionda və onun hüddudlarından kənarda sülhün və sabitliyin təmin olunmasında müxtəlif tərəflər arasında dialogun aparılması üçün platforma rolunu oynadığı da qeyd edilib. Bu bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan yeni dövrdə dünyanın əsas istinad mərkəzlərindən biri kimi çıxış etmək iqtidarındadır.

Qlobal Cənubun etimadı...

Konkret olaraq həm Zirvə çərçivəsində baş tutan görüşlərdə, həm də toplantıda Azərbaycanın diplomatik çəviyyəsi və global əməkdaşlığa açıq siyasəti ön planda tutulub. Tədbirlə bağlı

kirəsinin təmin edir. Bu kimi görüşlərdə dövlətlərin qarşılıqlı real əməkdaşlıq platformaları üçün nə qədər açıq olduğu bəlli olur. Qeyd edildiyi kimi, Avropa ölkələrinin prezidentləri, baş na-

zirləri və digər yüksək vəzifəli şəxslər ilə hətta qısamüddətli olsa belə aparılan danışıqlar Avropa liderlərinin Azərbaycana verdiyi əhəmiyyəti açıq şəkildə nümayiş etdirir. Bu, bir tərəfdən Azərbaycanın Qlobal Cənubda artan rolunu da təsdiqləyir. Bakı yalnız Şərqə doğru integrasiyanın körpüsü sayılmır. Həm də Qlobal Cənubla əlaqələrdə vacib dövlət kimi xarakterizə olunur. Qlobal Cənubun təmsilçilərinin ölkəmizə olan inamı yaranan əməkdaşlıq platformalarının dayanıqlığını daha da artırır.

Dayanıqlı təhlükəsizlik amili...

Müasir çağırışlar çoxtərəfliyi təbliğ edir - xüsusilə, ticarət-iqtisadi münasibətlərin diversifikasiya edilməsi ölkələr arasında əlaqələrə rəngarənglik qatır.

amili yeni dövrün əsas komponentlərindən biri kimi çıxış edir. Azərbaycanın siyasi pragmatizmə əsaslanan mövqeyi və regional sülh təşəbbüsləri iştirakçı ölkələr tərəfindən bütün mənələrdə təqdir edilir. Ermənistanla normalaşma prosesi, post-münaqişə realitələri və sülh müqaviləsi perspektivi də yeni dövrün təhlükəsizlik arxitekturasının möhkəm şəkildə qurulmasına əminlik yaradır. Bu isə Azərbaycanın regionda sülh və inkişafın əsas mənbəyi olmasını daha da qətişdirir.

Beləliklə, Avropa Siyasi Birliyi Zirvəsi ölkəmizin beynəlxalq aləmdə yeni dövrün əsas ölkələrindən biri kimi təsdiqində növbəti mərhələyə çevrildi, Avropa məkanında və daha geniş coğrafiyada etibarlı tərəfdaş, dialog təşəbbüskarı və strateji aktor kimi qəbul edildiyini bir daha təsdiqlədi. Bir daha sübut olundu ki, Prezident İlham Əliyevin diplomatik fəallığı Azərbaycanın regional və global miqyasda maraqlarının qorunmasında mühüm rol oynayır və ölkəmizin xarici siyasət strategiyasının effektivliyini nümayiş etdirir...

P.SADAYOĞLU

Azərbaycan yeni global iqtisadi nizamda...

Çinlə strateji əməkdaşlıq, AI ilə sabit münasibətlər...

XXI əsrin ikinci onilliyindən başlayaraq dünya yeni münasibətlər sisteminin qurulmasına şahidlik edir. Bekə ki, müasir dünyanın iqtisadi mənzərəsi global güclər arasında geoiqtisadi rəqabətin artması, ticarət marşrutlarının yenidən formalaşması və enerji təhlükəsizliyi kimi strateji məsələlərin ön plana çıxması ilə seçilir. Yeni proseslərdə maraqlı nüanslar ortaya çıxmaqdadır - xüsusilə, bir neçə ölkə global iqtisadi mühitin yaranmasında ön plana çıxır. Bu mənada, Azərbaycan da son illərdə daha çox diqqət mərkəzinə düşür - ölkəmizin proseslərdəki rolu getdikcə artır. İkitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq platformalarında fəal iştirakı, zəngin enerji resursları və əlverişli coğrafi mövqeyi ölkəmizi yeni iqtisadi nizamda mühüm oyunçulardan birinə çevirir. Paralel olaraq bütün tərəflərlə münasibətlərin inkişafında maraqlı olmağımız bizi daha real şəkildə etibarlı tərəfdaşa çevirir - o baxımdan ki, Bakı Çinlə hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq əlaqələri qurur, inkişaf etdirir, Mərkəzi Asiya, Yaxın Şərq ölkələri ilə işgüzar planlarını önə daşıyır, AI ilə münasibətlərini normal məcrada, qarşılıqlı maraqlara cavab verən formada yeni dövrün çağırışları əsasında yaradır. Bu fakt birmənalı olaraq ölkəmizi qütblərarası iqtisadi əlaqələrin mərkəz nöqtəsinə, ünvanına çevirir.

Şərq-Qərb integrasiyasının fəal iştirakçısı...

Vurğulandığı kimi, Azərbaycan və Çin arasında strateji əməkdaşlıq son illərdə əhəmiyyətli dərəcədə dərinləşib. Xüsusilə, Çinin irəli sürdüyü və artıq global layihəyə çevrilmiş "Bir kəmər, bir yol" təşəbbüsü çərçivəsində Azərbaycan mühüm logistik mərkəz kimi çıxış edir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı və Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu kimi təşəbbüslər Azərbaycanın Avrasiya məkanında tranzit ölkəsi kimi mövqeyini möhkəmləndirir. Azərbaycan, bu layihədə etibarlı tərəfdaş olaraq, Çin məhsullarının Mərkəzi Asiyadan Qafqaz və daha sonra Avropaya daşınmasında kritik həlqəyə çevrilir. Çin şirkətləri ilə texnologiya, nəqliyyat, enerji və infrastruktur sahələrində əməkdaşlıq genişlənməkdədir.

Azərbaycan və Çin özünəməxsus, olduqca vacib, ən əsası isə strateji tərəfdaşlığa söykənən bir konsepsiya nümayiş et-

dirir. Bu anlamda Orta Dəhliz layihəsi göz oxşayır - Mərkəzi Asiya ölkələri və Xəzər dənizi üzərindən, Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə ərazisindən keçərək Avropaya qədər uzanan yol Avropa ilə Asiyayı birləşdirən ən qısa və rahat marşrut sayılır. Orta Dəhlizin ticari əhəmiyyəti son illərdə daha da yüksəlib. Bu, həm də marşrut üçün yeni fürsətlər yaradıb. Ayrı-ayrı ölkələr, xüsusilə Avropa İttifaqı məkanı təmsilçiləri siyasi sabitlik, təhlükəsizlik, marşrutun qısalığı kimi mühüm amilləri nəzərə alaraq yüklərin məhz bu marşrutla daşınmasına üstünlük verirlər. Marşrutun effektivliyində isə bir sıra amillər çıxış edir. Belə ki, Azərbaycanın Mərkəzi Asiya - Avropa xətti üzrə iqtisadi integrasiyada oynadığı rolun daha da şəxələndirilməsi, eyni zamanda, çoxtərəfli mahiyyət daşıması bu məsələdə əsas rollardan birini oynayır. Eyni zamanda, Azərbaycanın təmsilçiləri Cənubi Qafqaz ilə

Mərkəzi Asiyanın vahid geosiyasi anlam qazanması layihəsinin əsas uğurlarından biridir. Xüsusilə, bölgədə sülhün və sabitliyin təmin edilməsi və Zəngəzur dəhlizinin açılması Orta Dəhliz segmentinin öz vacibliyini və əhəmiyyətini daha da artırma perspektivini formalaşdırır.

AI isə bu amili gözəndən qadır. Köhnə qitə anlayır ki, Azərbaycanla yüksək səviyyədə qurulan münasibətlər gələcək iqtisadi planlaşdırmada ön sıralarda təmsil olunmaq şansı yaradır. Beləliklə, Bakının iqtisadi mərkəz statusu Avropa kontingenti tərəfindən tam qəbul edilir.

onu yeni iqtisadi düzəndə körpü rolunu üstlənən dövlətə çevirir. Buraya Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatı, Qoşulmama Hərəkatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər regional və beynəlxalq qurumlarla fəal iştirakını da əlavə etsək, mənzərə daha aydın şəkildə qarşımızda can-

lanar - qətiyyəti, etibarlılığı, qarşılıqlı hörmətə əsaslanan siyasəti, milli maraqları əsas

Artan rol...

Beləliklə, Azərbaycanın həm Çinlə strateji tərəfdaşlıq quraraq Şərqə integrasiyası, həm də Avropa İttifaqı ilə sabit

AI üçün Şərqə etibarlı qapı...

Bəzi fərqlərlə eyni paradigmalara AI ilə münasibətlər üçün də spesifik saymaq olar - Avropa İttifaqı Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarından biri sayılır. Təbii qaz və neft tədarükü baxımından Azərbaycan AI-nin enerji təhlükəsizli-

yinin təminatında mühüm rolunu malikdir. Cənub Qaz Dəhlizi çərçivəsində Azərbaycan qazının Avropaya çıxışı enerji marşrutlarının diversifikasiyasına xidmət edir və Avropa bazarında Azərbaycanın etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyini gücləndirir. Paralel olaraq yaşıl enerji, rəqəmsal transformasiya və iqlim dəyişikliyi ilə bağlı məsələlər üzrə əməkdaşlıq mövcuddur. Azərbaycan-AI münasibətləri qarşılıqlı hörmət və tərəfdaşlıq prinsiplərinə əsaslanır, bu da ölkənin balanslı xarici siyasət kursunun bir nümunəsidir. İqtisadi münasibətlərin üzərindən yaranan əlaqələr isə daha fərqli və fundamental təzislərə əsaslanır. Artıq Azərbaycan həm də AI üçün mühüm yol təqdim edir - bu yol yeni dövrdə AI-nin müəyyən mənada zəifləyən iqtisadi dəyərlərinin möhkəmlənməsi üçün olduqca vacib şort kimi çıxış edir.

yasi imkanlarını artırır, daha çevik və effektiv şəkildə hərəkət etməsinə şərtləndirir.

üçün Azərbaycan investisiya cəlb edilişini, nəqliyyat infrastrukturunu və enerji diplomatiyasını gücləndirməyə davam edəcək.

Pərviz SADAYOĞLU

Regional lider, global aktor...

Bəli, global təchizat zəncirlərinin yenidən qurulduğu və enerji böhranlarının yaşandığı bir vaxtda Azərbaycan dayanıqlı iqtisadi model və sabitlik nümunəsi kimi çıxış edir. Azərbaycanın:

- Enerji resurslarına malik

olması;

- Çoxşəxəli nəqliyyat şəbəkəsinə sahib olması;
- Geosiyasi sabitlik amili;
- Çin və AI kimi fərqli inkişaf trayektoriyasına malik qütblər arasında paralel münasibətlər qura bilməsi;

Azərbaycan-Aİ münasibətləri yeni müstəvidə

Bakı etibarlı tərəfdaş qismində...

Avropa kontingentinin enerji təhlükəsizliyindəki mühüm rol...

İlk növbədə bu tədbirə öl-kəmizin dövt edilmsi Azr-baycanın Avropa İttifaqı və Avropa ölkələri ilə əlaqələrinin inkişafının növbəti təzahürü kimi meydana çıxır. Bu gün Azərbaycan geosiyasi, enerji, nəqliyyat sahələrində, ümumilikdə, dünyada global problemlərin aradan qaldırılmasında etibarlı tərəfdaş kimi bir daha görünür və qəbul edilir. Vurğulandığı kimi, Avropanın hazırkı durumu, enerji tələbatının ödənilməsi yeni enerji təminatı məsələsini aktuallaşdırır - bu isə Azərbaycanın önəmini daha da qabarıq şəkildə ortaya çıxarır. Geosiyasi reallıqlar fonunda Avropa İttifaqı məkanında enerji daşıyıcılarına tələbatın artması Cənub Qaz Dəhlizi ideyasını irəli sürən və bu layihənin əsas moderatoru qismində çıxış edən Azərbaycanın strateji baxışlarının uzaq məqsədlərə hesablandığını bütün cəhətləri ilə təsdiqləyir. Hazırda Azərbaycan Avropa üçün yeni enerji təhlükəsizliyi təminatçısı sayılır. 2022-ci ilin iyulun 18-də Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında "Avropa Komissiyası tərəfindən təmsil olunan Avropa

İttifaqı ilə Azərbaycan Respublikası arasında enerji sahəsində Strateji Tərəfdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu"nın imzalanması isə bu prosedə xüsusi yerə malikdir. Qeyd edək ki, Avropa bazarında Azərbaycan qazına ehtiyac ildən-ilə daha da çoxalır - bu isə yeni idxalçı ölkələrin ortaya çıxmasını şərtləndirir. Digər tərəfdən, paralel olaraq Azərbaycanın ixrac potensialı da artmaqdadır. Bu mənada, bütövlükdə, Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında formalaşan enerji dialoqu əməkdaşlığın nadir formatı kimi səciyyələndirilir.

Digər tərəfdən, Azərbaycan da hər zaman Avropaya qaz ixracının həcmi artırmağa hazır olduğunu bildirir. Respublikamız 2,6 trilyon kubmetr təsdiqlənmiş qaz ehtiyatlarına malikdir. Proqnozlaşdırılan ehtiyatlar isə bundan xeyli çoxdur. Azərbaycanda böyük həcmərdə qaz hasilatına "Şahdəniz" yatağının istismarına start verilməsi ilə başlanıb. Eyni zamanda, yeni yataqlar üzrə də kəşfiyyat işləri aparılıb və zəngin ehtiyatlar aşkarlanıb.

Aİ ilə Azərbaycan arasında-

kı enerji mübadiləsinin ön mühüm məqamlarından biri isə, qeyd edildiyi kimi, yaşıl enerjidir. "Yaşıl enerji" də Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığın yeni mərhələsi sayılır və tərəflərin strateji baxışlarını ifadə edir. Azərbaycan çox böyük "yaşıl enerji" potensialına malikdir. Bu, artıq təsdiqlənmiş faktır. Əlamətdar hal-

dır ki, xarici investorlar bu sahədə böyük layihələrə sərmayələr yönəldirlər. Azərbaycanda istehsal olunacaq "yaşıl enerji"nin isə Avropaya Qara dənizin dibi ilə çəkiləcək marşrutla ötürülməsi nəzərdə tutulur. "Yaşıl enerji" dəhlizinin yaradılması Azərbaycanla Aİ arasında əməkdaşlıq imkanlarını daha da genişləndirəcək.

münasibətlər sistemi özünün mühüm ştrixləri ilə köhnə qitənin də inkişafına yeni rəng qatacaq. Beləliklə, Azərbaycan ilə Aİ arasında əməkdaşlığın genişlənməsi üçün həm yeni imkanlar, həm də yeni müzakirə predmetləri mövcuddur. Bu əlaqələrin güclənməsi isə mühüm iqtisadi inkişafın aparıcı ünsürü kimi çıxış etməkdədir.

fədr - ölkəmiz milli maraqlar çərçivəsində yüksək iqtisadi dividendlərin əldə olunması üçün münbit zəmin yaradır. Təbii olaraq, Aİ də bu münbit zəmindən istifadə edərək yeni global iqtisadi formasiyaya transfer olmaq niyyətindədir. Bəlkə də qərribə görünür - amma, Azərbaycanın iştirakı ilə yaranan yeni iqtisadi

Bir müddət əvvəl düşünlə bilirdi ki, Azərbaycanın Aİ ilə əlaqələri geriye doğru gedir. Bunun səbəbi isə Aİ-nin əvvəlki administrasiyası tərəfindən Azərbaycana münasibətdə haqsızlığın ortaya qoyulması idi. Ancaq Azərbaycanın qəti mövqeyi bunun aradan qaldırılmasına səbəb oldu. Aİ-nin hazırkı strukturlarında təmsil olunan insanlar başa düşür ki, Cənubi Qafqaz, Mərkəzi Asiya və Yaxın Şərqlə bağlı layihələrin reallaşması üçün açar rolunu məhz Azərbaycan oynayır. Azərbaycan etibarlı tərəfdaşdır. Bu fakt Aİ-nin yeni

Münasibətlərdə yeni parametrlər...

rəhbər strukturlarının təmsilçilərinin ayrı-ayrı vaxtlarda Bakıya səfərləri zamanı da səsləndirilib - Aİ-nin xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi Kaya Kallasın Azərbaycan səfəri, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Kosta Koştanın Prezident İlham Əliyev ilə telefon danışığı, Ursula Fon der Leyenin Antonio Koşa ilə birgə Prezident İlham Əliyevlə görüşdə iştirakı Aİ nin Azərbaycana verdiyi əhəmiyyətin bariz nümunələridir. Qeyd edildiyi kimi, Aİ ilə Azərbaycan arasında siyasi münasibətlər tamamilə bərpə olunub və normal məcrada inkişaf edir. Bir müddət əvvələ qədər Ermənistan Aİ ilə münasibətlərində regionda əlahiddə və inhisarçı mövqeyə sahiblənməyə, ayrıcı xətlərin yaranmasına çalışdı - həmin vaxtlar Aİ-də bu cəhdləri dəstəkləyən qüvvələr də vardı. Amma Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasəti bu kimi faktorların aradan qalxmasına səbəb oldu. Artıq qurumla ölkəmiz arasında münasibətlər yeni parametrlər üzrə inkişaf etdirilir.

P.İSMAYILOV

Azərbaycan yeni iqtisadi münasibətlər sisteminin mühüm aktorudur...

Eyni fikirləri Azərbaycan ilə Aİ arasında nəqliyyat, daşımaçılıq imkanlarının araşdırılması ilə bağlı da bildirmək olar - bu gün real olaraq Şərqlə Qərbin qovşa-

ğında yerləşən Azərbaycan kontinental miqyasda iqtisadi-siyasi bağ kimi fərqli qütblər arasında integrasiyanı möhkəmləndirir. Aparılan siyasət isə açıq və şəf-

Bakı ürək günləri...

Təməində xoş məram, humanizm çağırışları, insanlara qayğı dayanan təşəbbüslər uzunömürlü olur. "Bakı Ürək Günləri" Beynəlxalq Konqresinin ənənəyə çevrilməsi də sevincidir. Hər iki ildən bir keçirilən bu Konqres Ümummilli Lider Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə həsr olunur.

Bu günlərdə Azərbaycan Ürək-Damar Cərrahiyyəsi Cəmiyyəti (AÜDCC) tərəfindən təşkil edilən "Bakı Ürək Günləri" 9-cu Beynəlxalq Konqresi uğurla baş tutub. Tədbirin açılışında Prezident İlham Əliyevin 9-cu Beynəlxalq Konqresin iştirakçılarına ünvanladığı müraciət oxunub.

Xüsusi mənə daşıyan tədbir

Konqresə ümumilikdə 20-dən artıq ölkədən 400-ə yaxın yerli və əcnəbi kardioloq və kardiocərrah qatılıb. İki gün ərzində 21 elmi sessiyada kardioloq və kardiocərrahların iştirakı ilə səhiyyənin bu sahəsindəki ən son elmi yeniliklər müzakirə edildi.

Beynəlxalq səviyyədə tanınan "Bakı Ürək Günləri" Konqresinin Ümummilli Lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunması təsadüfi deyil. Bunun xüsusi mənə daşıdığını bildiren Prezident İlham Əliyev "Ulu Öndər bütün fəaliyyəti boyu ölkəmizin səhiyyə sisteminin davamlı təkmilləşdirilməsi və yüksək standartlar səviyyəsində qurulması işinə dəyərli töhfələr vermişdir", - deyər vurğulayıb.

Konqres çərçivəsində aparılan müzakirələrdə böyük siyasətçi Heydər Əliyevin keçmiş sovet dövründə və müstəqilliyimiz ilk illərində respublikamızda səhiyyə sisteminin inkişafı üçün gördüyü genişmiqyaslı işlər xatırlanıb. Məhz Onun təşəbbüsü və fəal səyləri sayəsində hələ sovet dövründə Azərbaycanda bir çox xəstəxanalar, poliklinikalar açılıb, yüzlərlə

gənc Sovet İttifaqının aparıcı mərkəzlərinə təhsil almağa göndərilib, ölkəmizdə elm və təhsil ocaqları yaradılıb. Elmi-Tədqiqat və Kardiologiya İnstitutunun yaradılması birbaşa Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə reallaşmış və onun iştirakı ilə açılışı keçirilmişdir.

lib. "Azərbaycanın mürəkkəb dövründə - 1993-cü ildə Ulu Öndər hakimiyyətə qayıdanda yenə də həmin vaxtın bir çox problemləri arasında səhiyyə və tiblə bağlı məsələlərə böyük diqqət yetirildi. Ölkədən qardaş Türkiyəyə təhsil almağa

yüzlərlə gənc, tələbə göndərildi. Onların bir qismi tibb sahəsi üzrə idi və bəziləri sonradan cərrahiyyə ixtisası üzrə inkişaf edib ölkəyə qayıdıblar. Həmin o tələbələrdir ki, sonradan müstəqil Azərbaycanda milli kardiocərrahiyyənin əsasını qoydular, onu

inkişaf etdirdilər. İndi həmin şəxslər bizim hörmətli professorlarımızdır və onların tələbələri var. Bunlar hamısı ölkəmizdə kardiocərrahiyyəni irəli aparan qüvvədir", - deyər səhiyyə nazirinin müavini Nadir Zeynalov konqresdə çıxışında vurğulayıb.

Ölkəmizdə ürək-damar xəstəliklərinin ən müasir cərrahi üsullarla müalicəsi üçün lazımi şərait var

Sonrakı mərhələdə bütün istiqamətlərdə Heydər Əliyev siyasətinin varisliyini yüksək səviyyədə təmin edən Prezident

olaraq yeni-yeni layihələr reallaşdırılır. Bütün ölkə boyunca müasir səhiyyə infrastrukturunun formalaşması məmnunluq

İlham Əliyevin qətiyyətli siyasiradəsinə uyğun olaraq ölkəmizdə genişməzmunlu səhiyyə islahatları reallaşdırılıb. Həmçinin Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu tərəfindən də bu sahədə ardıcıl

doğurur. "İndi ölkəmizdə təbəbətə müxtəlif sahələrinin inkişafı, o cümlədən kardiologiya elminin son yeniliklərindən bəhrələnməklə ürək-damar xəstəliklərinin ən müasir cərrahi üsullarla müalicəsi üçün lazımi şərait vardır. Dünyanın məşhur

ürək mərkəzlərində aparılan mürəkkəb əməliyyatların yerli mütəxəssislərimiz tərəfindən uğurla gerçəkləşdirilməsi sevincidir", - deyər Prezident İlham Əliyev vurğulayıb.

Bu gün təkcə Bakıda 20-yə yaxın mərkəzdə açıq ürək-damar cərrahiyyəsi icra olunur. Sevincidir haldır ki, bölgələrdə də ürək mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Bu mərkəzlərdə həm müasir invaziv kardiologiya, həm də ürək və damar cərrahiyyəsi yüksək peşəkarlıqla həyata keçirilir.

Xüsusilə də icbari tibbi sığortanın tətbiqi digər istiqamətlər kimi, kardiologiya sahəsinin inkişafına da müsbət təsir göstərib. Son illərdə icbari tibbi sığortanın tətbiqi və kardioloji xidmətlərin olçatanlığı 3 dəfə artıb. Nəticə olaraq ölkəmizdə ürək-damar xəstəliklərindən ölənlər 100 min nəfərə görə 12 faiz azalıb.

Mübariz FEYİZLİ

Şuşadan Budapeştə...

Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) dövlət başçılarının qeyri-rəsmi Zirvə Görüşü bu il mayın 20 və 21-də Budapeştə keçiriləcək. Bu barədə Türk Dövlətləri Təşkilatı-

nın Katibliyindən bildirilib. Verilən məlumata görə, Macarıstanın Baş naziri Viktor Orbanın ev sahibliyi ilə təşkil olunacaq Zirvədə TDT-yə üzv dövlətlərin başçıları

TDT tarixində bir ilk

ilə yanaşı, müşahidəçi ölkələrin nümayəndələri və təşkilatın Baş katibi də iştirak edəcək. Zirvənin sonunda TDT-nin ortaq baxışını və strateji isti-

qamətini təsdiqləyən “Budapeşt Bəyannaməsi”nin qəbulu, eləcə də müxtəlif mühüm qərar və təşəbbüslərin icraiyyəyə təqdimatı nəzərdə tutulur.

Azərbaycandan gələn təşəbbüs

Türk Dövlətləri Təşkilatının dövlət başçılarının qeyri-rəsmi Zirvə görüşünün keçirilməsi TDT-nin tarixində yeni bir başlanğıcdır. Bu ənənə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü əsasında həyata vəsiqə alıb. Belə ki, TDT-nin dövlət başçılarının ilk qeyri-formal Zirvə Görüşü ötən il iyulun 6-da bütün Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı sayılan Şuşada baş tutub. İlk dəfə olaraq TDT-yə üzv və müşahidəçi dövlətlərin başçıları azad Şuşada “Nəqliyyat, bağlantı və iqlim fəaliyyəti vasitəsilə dayanıqlı gələcəyin qurulması” mövzusunda keçirilən qeyri-rəsmi Zirvə Görüşündə bir araya gəldilər. Artıq yalnız rəsmi deyil, eyni zamanda, qeyri-rəsmi Zirvə toplantısının keçirilməsi ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın və tərəfdaşlığın daha da dərinləşməsinə xidmət göstərən amil kimi qiymətləndirilməlidir. Şuşada baş tutan Zirvə toplantısının həsr edildiyi nəqliyyat, əlaqələr, iqlim dəyişikliyi kimi çox vacib mövzular sözügedən sahələr üzrə Türk dövlətləri arasında əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsinin vacibliyini bir daha diqqət mərkəzinə gətirdi. Ümumi fikir və siyasi

Rəsmi Budapeştin Türk dünyası ilə sıx inteqrasiyaya çalışması təsəddüfi deyil. Macarıstanın baş naziri V. Orbanın qeyd etdiyi kimi, “macarlar qıпчаq türkləridir, Macarıstan isə xristian türklərin torpağıdır”. Eyni zamanda, burada yeni geosiyasi realqları da nəzərə almaq lazımdır. V.Orbanın

iradə Şuşada qəbul olunan “Qarabağ Bəyannaməsi”ndə öz əksini tapdı.

Cari ildə isə Türk Dövlətləri Təşkilatının dövlət başçılarının qeyri-formal Zirvə Görüşü TDT tarixində ilk dəfə bir müşahidəçi ölkənin ev sahibliyi ilə keçiriləcək və bu, Macarıstanın Türk dövlətləri ilə hərtərəfli əməkdaşlığı dərinləşdirmək istiqamətində artan rolunun təsdiqidir. TDT-nin önəmli tədbirinin ilk dəfə Avropada baş tutması da mühüm fakt-

dır. Macarıstan Avropa İttifaqının (Aİ) üzvü olsa da, Türk dünyası ilə əməkdaşlığın genişlənməsinə qətiyyətli siyasi iradə ortaya qoyur. Bu ölkə 2018-ci ildən TDT-də müşahidəçi statusunu daşıyır və quruma tamhüquqlu üzv olmağı hədəfləyib. Hazırda təşkilatın Macarıstanda da ofisi fəaliyyət göstərir.

da dəfələrlə bildirdiyi kimi, Macarıstan üçün meydana çıxan əsas çağırışlardan biri enerji təchizatı ilə bağlıdır. Şərqi Avropada uzanan müharibə səbəbindən “qoca qitə”nin ənənəvi enerji təchizatı marşrutları pozulub və ölkələr çətinliklərlə üzləşiblər. Verilən məlumata görə, Macarıstanın illik qaz istehlakı 9-10 mlrd. kubmetrdir

Ortaq tarix və yeni geosiyasi realqlar

və bunun cəmi 1,5 mlrd. kubmetrini daxili istehsal təşkil edir. Yeni şəraitdə Macarıstan özünün enerji təhlükəsizliyini tarixi köklərlə bağlı olduğu Türk dövlətlərinə güvənərək həll etmək niyyətindədir. Türkiyə, Azərbaycan və Mərkəzi

metrə çatdırılması hədəflənib. Azərbaycanla, Macarıstan arasında enerji dialoqu yalnız qazın tədarükünü əhatə etmir. Bu ölkənin respublikamızdan ixrac edilən mavi yanacağın digər dövlətlərə tranzitini həyata keçirmək imkanları da möv-

Asiya ölkələri ilə əməkdaşlıq sayəsində Macarıstanın enerji təchizatı mənbələrini şaxələndirməsinə böyük imkanlar açılır. Xatırladaq ki, Macarıstan Türkiyə ilə qaz almasına dair müqavilə imzalayıb. İmzalanan sənədə əsasən bu ölkə Türkiyədən 275 milyon kubmetr təbii qaz alacaq və artıq 2024-cü ildən etibarən tədarükə start verilib.

Enerji dialoqu Azərbaycanla Macarıstan arasında da genişlənən əməkdaşlığın mühüm bir istiqamətini təşkil edir. Ötən il ilk dəfə olaraq Macarıstan Azərbaycandan qaz alıb. İmzalanan sazişə əsasən ölkəmizdən Macarıstana illik qaz ixracının həcmi 1 milyard kub-

cuddur. Azərbaycanla Macarıstan arasında təməli qoyulan enerji dialoqunda yeni bir istiqamətin də böyük perspektivi var. İki dost ölkə ənənəvi enerji təchizatı sahəsində olduğu kimi, bərpa olunan mənbələrdən alınan enerjinin tədarükündə də sıx əməkdaşlıq etmək niyyətindədir. 2022-ci ilin dekabrında Buxarestdə Azərbaycan, Gürcüstan, Macarıstan və Rumıniya liderlərinin iştirakı ilə Qara dənizin dibi ilə elektrik enerjisinin tədarükü haqqında dördtərəfli saziş imzalandı. Azərbaycanda bərpa olunan mənbələrdən alınacaq elektrik enerjisi bu marşrutla Avropaya, o cümlədən də Macarıstana çatdırılacaq.

Qlobal Şərqlə Qlobal Qərb arasında körpü - Türk dünyası

Budapeştə “Şərq və Qərb Görüş Nöqtəsi” mövzusu ilə keçiriləcək qeyri-rəsmi Zirvə Görüşündə prioritet sahələrdə əməkdaşlığı inkişaf etdirmək, regional və global miqyasda ortaq məsələləri müzakirə etmək kimi mühüm məsələ-

və Türkiyədən keçməklə Avropaya dərinləşir. İndiki şəraitdə Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizinin genişləndirilməsi zərurəti həm də bu xətt üzərində yerləşən ölkələrin zəngin resurslara malik olması ilə şərtlənir.

Burada Azərbaycanın qurduğu müasir infrastruktur mühüm əhəmiyyət daşıyır. Orta Dəhlizin ayrılmaz bir hissəsi olan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun illik yükləmə qabiliyyəti Azərbaycanın əlavə sərmayəsi nəticəsində 1 milyondan 5 milyon tona çatdırılıb. Xəzər dənizində 50-dən çox ticarət gəmisi olan Azərbaycan Türk dövlətləri üçün önəmli tranzit xidmətləri göstərir. Hazırda Ələt Beynəlxalq Ticarət Limanının yükötürmə qabiliyyətini 15 milyon tondan 25 milyon tona qədər genişləndirilməsi istiqamətində intensiv iş aparılır. Xəzər dənizi vasitəsilə Azərbaycan ərazisindən Avropa və Asiya arasında fiber-optik telekommunikasiya marşrutu yaratmaq məqsədi daşıyan “Rəqəmsal İpək Yolu” layihəsi də mühüm təşəbbüslərdən biridir.

Budapeşt Zirvə Görüşü ərəfəsində Türk Dövlətləri Təşkilatı ilə Macarıstanın Xarici İşlər və Beynəlxalq Ticarət Nazirliyi arasında “Birgə fəaliyyət planı” imzalanması da Qlobal Şərqlə Qlobal Qərb arasında əlaqələrin gücləndirilməsi baxımından çox mühüm hadisədir. Sənəd TDT-Avropa İttifaqı əlaqələrinin inkişafına dəstək məqsədi daşıyır.

Mübariz ABDULLAYEV

Enerji diplomatiyasının növbəti uğuru

Azərbaycan Albaniyanı da Pan-Avropa enerji ailəsinə qoşur

Yaxın aylarda Azərbaycan qazı ilə təchiz olunan ölkələrin sırasına Albaniya da qoşulmuş olacaq. Albaniya hökuməti 2026-cı ildə Trans-Adriatik qaz kəməri (TAP) vasitəsilə Azərbaycan qazını əldə etməyi planlaşdırır. Bu ölkənin infrastruktur və energetika nazirinin müavini Seno Klosi bildirib ki, TAP boru kəməri Albaniya ərazisindən keçməklə İtaliya və digər region ölkələrinə yanacağı çatdırır. Kəmərin diversifikasiyası və şimala doğru ötürücü qolunun çəkilməsi layihəsi üzərində iş gedir ki, bu tədbirlərin başa çatmasından sonra Azərbaycan qazının Albaniyaya da nəqli mümkün olacaq.

Qeyd edək ki, TAP-ın 2026-cı ildən etibarən əlavə olaraq ildə 1,2 milyard kubmetr qaz nəql edəcəyi planlaşdırılır. Yanacağın 1 milyard kubmetrinin İtaliya, 200 milyon kubmetrinin isə Albaniyaya ötürülməsi nəzərdə tutulur.

Albaniya növbəti ildə Azərbaycan qazını əldə edəcək

Qaz hasilatının artması sözsüz ki, Azərbaycandan yanacaq əldə etmək ölkələrin ixrac coğrafiyasını böyütməkdədir. İlk ildə Avropanın cəmi 4 ölkəsinə qaz ixrac edən Azərbaycandan hazırda qaz alan Avropa dövlətlərinin sayı 10-a bərabərdir. Yeri gəlmişkən, 2025-ci ilin yanvar-aprel aylarında xarici ölkələrə, o cümlədən Avropa dövlətlərinə yanacaq nəqlinin həcmi genişlənməsinə səbəb olub. Qeyd edilən dövr ərzində Azərbaycandan Avropa-

ya 4 milyard kubmetr qaz ixrac olunub ki, bu, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 5 faizdən çox artım deməkdir. Ötən 4 ayda ölkəmizdən Türkiyəyə 3,1 milyard kub.metr, Gürcüstana isə 0,9 milyard kubmetr qaz ixrac olunub.

Azərbaycan qazının Avropaya tədarükünü təmin edən Cənub Qaz Dəhlizinin tərkib hissəsi olan Trans-Adriatik Boru Kəməri (TAP) vasitəsilə hazırda Avropanın 10 ölkəsi qaz əldə edir.

Hazırda TAP kəmərinin ötürücülük qabiliyyəti ildə 12 milyard kubmetr qaz təşkil edir və 2027-ci ilin sonunadək 20 milyard kubmetrə çatdırılması nəzərdə tutulub.

Ümumi uzunluğu 878 kilometr təşkil edən TAP Yunanıstanın şimal hissəsindən 550 kilometr, Albaniya ərazisindən 215 kilometr, Adriatik dənizinin dibi ilə 105 kilometr, İtaliya ərazisindən isə 8 kilometr məsafə qət edir. Boru xəttinin əhəmiyyətli bir hissəsinin Al-

baniya ərazisini əhatə etməsi bu ölkənin Azərbaycan qazı ilə təchizatını asanlaşdırır.

Belə ki, TAP-ın ötürücü infrastrukturlarından olan Yunanıstan - Bolqarıstan Interkonnektorunun (IGB) Albanıyanın mövcud qazqəbuləmə şəbəkəsi ilə əlaqələndirilməsi yanacağın ixracını təmin etməyə imkan verir.

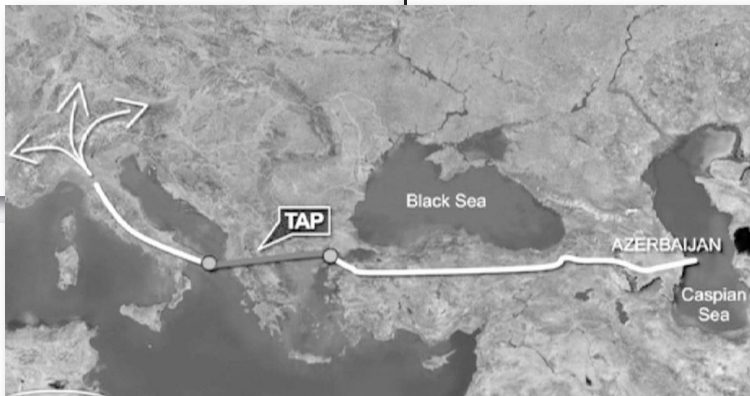
Növbəti illərdə ixracın daha

da artması və Xəzərin Azərbaycanla aid sektorlardakı yeni qaz yataqlarında hasilatın artırılması nəqin coğrafiyasını genişləndirəcək.

Proqnozlara əsasən, 2025-2027-ci illərdə ölkəmizin qaz

istehsalı 40 faiz artacaq və Avropaya qaz nəql edən TAP kəmərinin illik gücü 20 milyard kubmetrədək artırılacaq. Nəticədə növbəti ildə Aİ-nin digər ölkələrinə də qaz nəqlini təmin etmək mümkün olacaq.

Xəzər regionu TAP üçün zəngin mənbədir

Beləliklə, Azərbaycanın mövcud qaz mənbələrindən yanacaq əldə etmək istəyən Avropa ölkələrinin sifarişləri və sayı artır. Bu, yaxın illərdə Avropa Birliyi regionunun təxminən 40 faizinin ölkəmizin liderliyi sayəsində enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi demək olacaq.

Xəzər regionuna zəngin yanacaq mənbəyi kimi xüsusi önəm verən Avropa İttifaqı məhz Azərbaycanın təşəbbüskarlığı sayəsində bölgənin digər ölkələrini - Türkmənistan, Özbəkistan, Qazaxıstanın da Cənub Qaz Dəhlizinə qoşulmasını və bununla da təkə bu mənbədən Avropaya illik 100

milyard kubmetrə yaxın qaz nəqlinin əldə olunmasına çalışır. Aİ Mərkəzi Asiya-Xəzər regionlarından çoxşaxəli qaz xəbə şəbəkəsi yaratmaq niyyətindədir. Ssenariyə əsasən, Mərkəzi Asıyanın ehtiyatlarının, o cümlədən Türkmənistan qazının Avropaya nəqli üçün Azərbaycanın müəllifi olduğu TAP kəmərinin diversifikasiyasının daha da genişləndirilməsi nəzərdə tutulur. Artıq bununla bağlı hüquqi mexanizm də formalaşır. Belə ki, bir neçə ay əvvəl Azərbaycan, Türkiyə və Türkmənistan arasında təbii qaz sahəsində imzalanan saziş türkmən qazının da Türkiyəyə tədarükünə və TAP-a inteqrasiyasına zəmin yaradır.

ELBRUS CƏFƏRLİ

Yeni qaz blokları sifarişlərin icrasına imkan verir

Mütəxəssislərin apardığı kəşfiyyat işləri nəticəsində əldə edilmiş qiymətləndirmələrə əsasən, Azərbaycan Xəzər regionunda kifayət qədər qaz ehtiyatlarına malikdir və təsdiq edilmiş ehtiyatların həcmi 2.6 trilyon kubmetr proqnozlaşdırılır. Bu həcm daxili tələbat və ixracla birlikdə ən azı 100 ilə kifayət edir. Bu baxımdan Azərbaycanın Avropa Birliyinin qaz təchizatında bir əsrə yaxın tədarükçü dövlət ola-

cağı şübhəsizdir. Xəzərin Azərbaycan sektorunda yerləşən “Babək”, “Naxçıvan”, “Zəfər-Məşəl”, “Ümid”, “Araz-Alov-Şərq” və “Şəfəq-Asiman” perspektiv strukturlarında proqnozlaşdırılan ehtiyatlar 2,6 trilyondan da çox mənbələrin formalaşmasına əsaslı zəmin yaradır.

Həmin resursların istismarı ilə yanaşı, əsas qaz bloku olan “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlarının dərinisulu hissəsində

əlavə hasilatın aparılması hazırda Azərbaycanla çalışan konsorsium üçün ən vacib planlardan biridir. Ötən il sentyabrın 20-də SOCAR, “BP”, “MOL”, “INPEX”, “Equinor”, “ExxonMobil”, “TPAO”, “ITOCHU” və “ONGC Videsh” şirkətləri arasında “AÇG”-nin dərinisulu hissəsi üzrə mövcud hasilatın pay bölgüsü sazişinə (HPBS) dair yeni sənədin imzalanması da bu maraqlara xidmət edir.

MİN ATLININ TÜRKÜSÜ

Mayın 8-də Sumqayıt Dövlət Dram teatrında yazıçı-dramaturq Hidayətın “Burdan min atlı keçdi” əsərinin motivləri əsasında səhnələşdirilən “İrəvanda nəyim qaldı...” tamaşasının premyerası keçirildi.

Hidayətın “Burdan min

müddətində gedən prosesləri, lap başlıcası - 18 ildə görüklərini, duyduqlarını qələmə almaq, oxucuya həqiqəti, yalnız həqiqəti (!) çatdırmaqdır. Olduğu kimi, mənim dərk etdiyim qədər”...

“Burdan min atlı keçdi” əsərində bədii-estetik key-

mənə elə gəlib - ömrümdə ən uzun, ən maraqlı, ən aydın, həm də naməlum bir içlimə üz tutub getdiyim səfərdir - “Zəngəzur” qatarnın o gecəki doqquz saatlıq yolu”...

Əsər həm ideya-bədii keyfiyyət nöqtəyi-nəzərin-

*Dağlarım, mavi pənbə dağlarım,
Babalarımın torpağı, atalarımın məskəni!*

Çingiz Aytmatov

atlı keçdi” əsəri İrəvan həqiqətlərini, Azərbaycanın müəyyən bir dönmənin tarixi proseslərini, tarix boyu dedə-baba yurdlarında yaşamış azərbaycanlıların ermənilər tərəfindən hər sahədə sıxışdırılmasını, Cəfər Cabbarlı adına İrəvan Dövlət Dram teatrının sənət yolunu və ulu öndər Heydər Əliyevin əzmkar obrazını uğurla motivləyən monumental mətnlərdəndir. Tarix və insan məqamlarının dərinliklərinə varmaq, Heydər Əliyevin güzətsiz milli mövqeyini bədii təcəssüm predmetinə çevirmək baxımından bu əsərin ədəbiyyatımızda yeri və rolu hər zaman əlahiddə olacaq. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, burada ümummilli lider Heydər Əliyevin bədii obrazı əsas təcəssüm predmetidir. Bizardə bu istiqamətdə bədii nümunə o qədər də çox deyil. Aqşın Babayevin “Xilaskar”, İftixar Piriyevin “Qurtuluş dastanı” və bu sıradan adda-budda yazılan əsərlər. Hidayət müəllimin əsəri bu yəndən yanaşsaq, ərəfə mətnlərdəndir. Bu əsərə qədər Heydər Əliyevin iç dünyasının açıldığı, meydana qoyulduğu əsərlər nəsrin demək olar ki, qələmə alınmamışdı. Yəni Azərbaycan həqiqətlərinin Heydər Əliyevin nəzərlərindən bu dərinlikdə açımı bədii-sənədli nəsrimiz üçün atıq hadisədir. Hidayətın yazıçı kimi gücü məhz, Ümummilli Liderin yaşantılarını, psixoloji təbəddülat məqamlarını dərin təcəssümündə verə bilməsindədir.

“Burdan min atlı keçdi” monumental, çoxşaxəli əsərdir: erməni-azərbaycan məsələsi, kəskinləşən münasibətlər fonunda Azərbaycan reallığı, mənəvi dəyərlərin qorunması uğrunda mücadilə, kişilik, ərənlilik kultu, lıderlik əzmi, dövrün ictimai-siyasi mürəkkəbliyinin təsviri və bütün bunların Azərbaycanın taleyinə təsiri... Hidayət qələmə aldığı dövürn həm iştirakçısıdır, həm də onu təfərrüatıyla araşdırır, çevik ədəbi dili və mənəviyyəsiylə çoxsaylı motivi prozanın dramaturgiyasında məharətlə nizamlayan müəllifdir. Tam variantı 2016-cı ildə çap olunan əsərin ilk səhifəsində müəllif yazır: “Bu kitabı yenidən qayıtmaq məqsədim Qərbi Azərbaycanda təxminən 40 il

fiyyət, canlı və dinamik təsvirlər, kolorit, dövrü epoxal zənginliyi və mürəkkəbliyi içəri təqdim etmək mətnə fərqli bir status qazandırır amillərdir. Epizodlar bir-birini əsaslandırır və çeşidli mövzular zəncirvari, riyazi dəqiqliklə sıralanır.

Bir mühüm məqamı qeyd etməyə ehtiyac var. Əsərdəki çoxcəhətlik, süjet mürəkkəbliyi və əhatəlilik heç çağdaş romanlarımız üçün səciyyəvi hal deyil. Bu gün ənənəvi roman janrında həcm etibarilə kiçilmə, struktur etibarilə sadələşmə gedir, bir-biri ilə əlaqəsi olmayan süjet xətlərinin təqdimi, zamanlararası keçidlər, simvolların qabarıqlığı, arxetiplər bolluğu, dil qatında sadəliyə, ifadə bəsitliyinə meyil, obraz fərqliliyinin olması nəzərəcarpacaq xüsusiyyətlərdir və əksər romanların əsasını təşkil edir. Hidayət epoxal proseslərə varmaqla bədii-sənədli nəsrə yenidən siqlətli nüfuz qazandırır. Məkan və zaman paralelləri, süjetdə çoxqatlı ekspozisiya, universal mözmənlü dəyərlərə canatım, retrospektiv düşüncə, fləşbek elementləri, biri digərini əvəzləyən surətlər polifoniyası - heç biri əsərlərdə sadəliyi xarakter daşımır, bəzi hallarda yalnız publisistik rəkursu deyil, eyni zamanda, fəlsəfi məkanı təşkil edir.

Yazıçı Ümummilli lideri milli ruhun daşıyıcısı kimi meydana gətirir, milli heyisiyyətdən nəşət tapmış sət mövqeyinə, düşməne qarşı sərrast duyumundan bütöv bir tarixi epoxanın hadisələrinə nüfuz edir. Amma proses tarixi bir dönmənin yənidən inikası səviyyəsində deyil, öz milli kimliyini və müəyyənliyini, tarixi statusunu aydınlatmağa çalışan fərdin düşüncəsinin struktur şəklinə gərçəkləşir.

Bəs bütün bunların “İrəvanda nəyim qaldı...” tamaşasında səhnə həlli necə gərçəkləşir? Əvvəlcə, bunu deyək. Tamaşa ümummilli lider Heydər Əliyevin 102-ci ildönümü münasibətilə hazırlanmışdı. Sumqayıt şəhəri görkəmli dövlət xadiminin doğum gününə məhz belə sənət və yaddaş nümunəsi ilə gedirdi. Heydər Əliyevin həmin dövrlərdə milli təəsübkeşliyi, imperiya daxil-

dən, həm də dövrün, baş verən proseslərin intuitiv dərk baxımından diqqət çəkir. Həm yaddaş faktıdır ki, anbaan müəllifin obrazı, yaddaşı, yaşadığı və gördükləri danışır, həm də erməni məkrinin geniş ifadəsinin inikasıdır ki, bu məkrin önündə Ümummilli lider Heydər Əliyevin qaya kimi möhkəm duruşu dayanır. Tək bir nümunə göstərmək istəyirəm: “Mən Azərbaycan ədəbiyyatının yaxşı nümunələrinin erməni dilinə tərcüməsinin təşəbbüskarı və nəsrinin təşkilatı işləri ilə məşğul olmuşam. O illərdə İrəvanda erməni dilində çap olunan hər Azərbaycan kitabı mənim iştirakımla dünya işığına çıxıb. Hansı kitablar? Yadımda qalanlar: Nəsiminin, Səməd Vurğunun, Bəxtiyar Vahabzadənin (iki şeir toplusu), İsa Hüseynovun, Nəbi Xəzrinin, Elçinin, İsa İsmayilzadənin, digərlərinin. Hətta 1917-1925-ci illərdə “daşnaksütyun” millətçi-terrorçu qruplarının soydaşlarımıza qarşı törətdiyi qırğınları, təcavüzləri əks etdirən Nəzər Heydərovun “Zəngəzur dağlarında” tarixi-memuar kitabını. Bu əsərin İrəvanda nəşri Bakıdakı dostları, nəşirləri, digər ziyahları da təəccübləndirdi. Əjdər Xanbabayev mənə dedi: “Zəngəzur dağlarında”nı Bakıda çox çətinliklə nəşr etdik, “Qlavlit” buraxmırdı, Mərkəzi Komitə, sonda isə Heydər Əliyevə işə qarışandan sonra, onun xüsusi göstərişi ilə icazə verildi”.

Hidayətın əsərində İrəvanda ermənilər tərəfindən xalqın başına gətirilən oyunların izlənilməsi var. Yazıçı bir yurdun taleyi fonunda bütöv bir tarixi epoxanın hadisələrinə nüfuz edir. Amma proses tarixi bir dönmənin yənidən inikası səviyyəsində deyil, öz milli kimliyini və müəyyənliyini, tarixi statusunu aydınlatmağa çalışan fərdin düşüncəsinin struktur şəklinə gərçəkləşir.

Bəs bütün bunların “İrəvanda nəyim qaldı...” tamaşasında səhnə həlli necə gərçəkləşir? Əvvəlcə, bunu deyək. Tamaşa ümummilli lider Heydər Əliyevin 102-ci ildönümü münasibətilə hazırlanmışdı. Sumqayıt şəhəri görkəmli dövlət xadiminin doğum gününə məhz belə sənət və yaddaş nümunəsi ilə gedirdi. Heydər Əliyevin həmin dövrlərdə milli təəsübkeşliyi, imperiya daxil-

də Azərbaycan üçün göstərdiyi fədakarlıqların gənc nəsə çatdırılması üçün belə təqdimatların rolu əvəzsizdir. Sumqayıt Dövlət Dram teatrının belə bir təntənəli gündə siqlətli bir əsərə mürciət etməsi, Heydər Əliyevin doğum gününə belə dolğun əsər ərməğan etməsi həm teatrın öz tərcümeyihali, həm də yaddaş xidmət mənasında uğurlu bir addımı ifadə eləyir.

Tədbirdə Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Zakir Fərəcov, millət vəkili, idarə, müəssisə, təşkilat rəhbərləri və teatrsevərlər iştirak etdi. Premyeradan öncə tamaşanın məsləhətçisi Qərbi Azərbaycan İcmasının Sumqayıt nümayəndəsi Ramiz İsmayilov doğru vurğuladı ki, bu qəbilədən olan tamaşaların hazırlanması zəruridir, tariximizin, mücadilə səhifəmizin gənclərə öyrədilməsi baxımından maarifçilik missiyası daşıyır.

Qeyd etdiyimiz kimi, Hidayətın əsəri Qərbi Azərbaycan, İrəvanla bağlı ağır-larımıza toxunan, xüsusilə ümummilli lider Heydər Əliyevin mücadilələrini, onun ermənilərin İrəvanla bağlı planlarına qarşı necə əzmlü mübarizə aparmasını epik panoram genişliyi ilə təsvir edən böyük içəriqli mətnədir. Belə bir monuməntəlli səhnəyə daşımaq çətin proses olsa da, Sumqayıt Dövlət Dram teatrının aktyor-rejissor heyəti bunun öhdəsindən uğurla gəldiyini sərgilədi. Saat yarmıqlıq tamaşada yaxın tariximizin gərçək tarixi faktları, Azərbaycanın qədim yurd yeri olan İrəvanda zaman-zaman soydaşlarımıza qarşı aparılan gizli təxribatlar, erməni ideoloqlarının ərazi iddiaları və ulu öndər Heydər Əliyevin Qərbi Azərbaycanda yaşayın soydaşlarımızı müdafiəsinə qayxdılarımız uğurlu səhnə həlli ilə meydana qoyuldu. Səhnə əsərinin quruluşçu rejissoru və musiqi tərtibatçısı Xalq artisti Firudin Məhərrəmov çıxışında bir məqama toxunaraq “Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının repertuarında hər zaman milli mücadilə tariximizi əks etdirən, dövlətçilik sevgisini aşılaraq tamaşaların ərsəyə gəldiyini söylədi”.

Bu cür əsərləri səhnəyə qoyarkən məlum bir məsuliyyət yüklənir rejissorla. Necə etməli ki, həm tarixi sə-

ciyyə qorunsun, həm də estetik mizan pozulmasın?! “İrəvanda nəyim qaldı...” tamaşası bu baxımdan maraqlı bir səhnə həlli seçmişdi. Ön planda aktyorların ifasında qurulan dialoqlar, arxa fonda monitor vasitəsilə mənşəyə yaranan kinoxronika. Bu iki xətt bir-birini dramaturji baxımdan tamamlayırdı. Sinxron müstəvidə qarlaşan detallar tarixi proses və gərçəklərin ötürücülüynə kökləndiyi üçün niyyət hədəfinə çatırdı. Tamaşa arxa fonda qarlaşan qədim İrəvan torpaqlarının xəritəsi fonunda, hadisələrin cərəyan etdiyi illərin (1968-ci ildən günümüzə qədər) nə qədər çətin və gərgin olduğunu tamaşaçıların diqqətinə çatdırırdı. Musiqi tərtibatının ağır, ləngərlı səhnəyə adekvat olaraq işlənməsi də tamaşaçını kökləndiyi ritmdən uzaqlaşdırmırdı.

Əsərin ümumi cəhəti, nisbətən rəasional, minimum emosiya ilə erməni məkrindən əziyyət çəkən insan dramalarına diqqət çəkmək cəhdi idi. Erməni narsisizmi, yalan və riyə üzərində qurulan səltənətləri, sadə, günahsız insanları sərləyib məhbəşə saldırmaları, mənəviyyət və əxlaqdan uzaq davranışları tamaşada uğurlu aktyor oyunu sayəsində pafosdan kənar səviyyədə, dokumental və poetik realizm mənasında əks olunur.

Tamaşada ekspozisiya İrəvan Dövlət Azərbaycan Dram Teatrına direktor vəziyyəsinə təyin olunan gənc bir azərbaycanlının milli duyğuları ilə başlayır və onunla da bitirdi. İrəvan teatrında yaşayanlar, Mərkəzin erməni havadarlığı, türklərə biganə münasibət, ətrafda baş verənlərin dərkı baş qəhrəmanın simasında göstərilir, rejissor məlum tarixi detallara dərin, dolğun vurğular etməklə ermənilərin atəzi iddialarının yaratdığı atmosferi soyuq rəng həlli ilə nizamlayırdı.

Daha çox baş personajın oyununu üzərində qurulan təhkiyədə əsasən iri planlardan istifadə olunur, İrəvanın asketik ruhlu görüntüləri qəhrəmanların daxili ovqatı, qorxuları və iç təlatümləri ilə əks olunurdu. Süjet maraqlı qurulmuşdu, tamaşada yurd yerlərimizin işğal edilməsinə yönəlmiş təhdidlərdə insanların emosional reaksiyalarının şahidi olurdıq. İstifadə olunan ifadə vasitələri, mizan belə bir

marəqlı süjetin fonunda təsirsiz görünmürdü.

Ən əsası, əsərin əsas motivi tamaşada əsaslandırılırdı. Ümummilli lider Heydər Əliyevin sovet dönməində hakimiyyətə gələrəkən təkə Azərbaycan tarixinə, mədəniyyətinə, toponimlə mənəvi terror həyata keçirən məkrli ermənilərə qarşı deyil, həm də onları müdafiə edən Mərkəzi hakimiyyətlə mübarizəsi, sovetlərin qanunları çərçivəsində risk olsa belə daşdığı vəziyyənin səlahiyyətindən xalqın əzadlıqlığının qorunması yəündə yararlanmaq cəsarəti, dahi şəxsiyyətin zəkası, dəmir məntiqi, siyasi iradəsi və idarəçilik təcürbəsi planatçı üslubda verilmir, əksinə əhvalatın hərəkətverici qüvvəsinə çevrilməsi üçün yətlərli arqumentlərə, tutarlı boyalarla cəllənilirdi.

Yenidən əsərə qayıdırəm. Tarixi baxımdan əhəmiyyəti öz yerində, diqqətimı çəkən məqamlardan biri həm də əsərin adıdır. “Burdan min atlı keçdi”! Bu, həm də 200 ildən artıq zaman kəsində bizim taleyimizdən keçən yadelli “atlılar”dır. Əsər birbaşa buna vurğu salmasa da əsərinde, ifadə-rəmzin semantikasını açan mətləblər sayəsində söz öz içindəki mənaya çatır. Amma burada əsas məsələ adın ehtiva elədiyi simvolik tutumdur. Ki, daşdığı aksioloji məqama deyil, simvolikasına varmağı, diqqətli olmağı labüddəndir. Türkün belində gəzdirdi at simvolikasını oylaq olan yurd yerlərimiz üçün savaşı arxetipini yada salır, həyatın və qalıbiyyətin metaforuna çevrilir və inanır! Ən gözəl, ən qanadlı atları minib üfüqlərdən gələn səssə doğru gedən, “iqlimdən iqlimə çapan” atlılar öz müzəffər obrazları və yaddaşları ilə buralara - babalarının torpaqlarına, atalarının məskənlərinə mütəlaq qayıdacaqlar! Daha güclü, daha inamlı şəkildə!

ELNARƏ AKİMOVA,
Milli Məclisin deputatı
YAP İdarə Heyətinin üzvü,
filologiya elmləri doktoru,
AMEA Nizami Gəncəvi adına
Ədəbiyyat İnstitutunda şöbə müdiri

Pan-Asiya əməkdaşlığında yeni dövr

Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin iclasının Bakıda keçirilməsi qarşılıqlı etimadı möhkəmləndirəcək

Mayın 20-də Bakıda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) Biznes Şu-

rasının 8-ci Plenar İclası keçiriləcək. Bu tədbirin Azərbaycana həvalə edilməsi respublikamıza olan dərin etima-

dın nümunəsi hesab edilə bilər. Çoxtərəfli diplomatiyada fəal rol oynayan Azərbaycanın zəngin təcrübəsi, BMT

Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi fəaliyyəti, Qoşulmama Hərəkatında uğurlu Sədrliyi, həmçinin di-

gər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal rolu bu platformanın da Bakıda təşkili üçün ciddi əsaslar yaradır.

Olduqca global əhəmiyyət daşıyan bu mötəbər tədbirin ölkəmizdə keçirilməsi siyasi-iqtisadi, ticari və digər məsələlər baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

İqtisadi inkişafa yönəlmiş təşəbbüslər

Qeyd edək ki, AQEM-in Nazirlər Şurasının 2024-cü il martın 19-da qəbul etdiyi qərara əsasən, 2024-2026-cı illər üzrə Müşavirəyə sədrlik Azərbaycanla həvalə olunub. Sədrlik çərçivəsində AQEM-in Biznes Şurasına və Gənclər Şurasına sədrliyin də həmin dövr üçün Azərbaycan tərəfindən həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu, ölkəmizin həm geosiyasi, həm iqtisadi baxımdan bölgədə strateji üstünlüyünün təminatında mühüm amil olduğunu göstərir.

Azərbaycanın AQEM-ə rəhbərlik

etdiyi dövr Pan-Asiya əməkdaşlığının aktivləşdirilməsi, region ölkələri arasında qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsi, qitənin təhlükəsizliyi və davamlı iqtisadi inkişafa yönəlmiş təşəbbüslərin irəli sürülməsi üçün yeni perspektivlər açır.

AQEM platforması dünyada mövcud olan gərginliyi yaradan amillərin, o cümlədən münaqişələrin, radikal yanaşmaların, terrorizmin aradan qaldırılması yollarını müəyyən edir. Çünki məhz bunlar dünyamızı hazırkı gərgin vəziyyətə gətirib çıxarıb.

AQEM-in iştirakçısı olan dövlətlər iqtisadi əməkdaşlıqla yanaşı, siyasi təhlükəsizliyin də əsasını yaradıblar. İqtisadi maraqlar iştirakçı dövlətlərin bir-birinə siyasi dəstək vermək zərurətini yaradıb. Dünya əhalisinin üçdə ikisinin, təxminən 4 milyarda yaxın insanın Asiya qitəsində yaşadığını nəzərə alsaq, bu beynəlxalq platformanın planetimizin gələcək təhlükəsizliyinin təmin olunması, global sülhün bərqərar edilməsi, qarşılıqlı etimadın müəyyənləşdirilməsi baxımından böyük əhəmiyyət daşıdığına görə mümkündür.

Asiyada sülh və təhlükəsizlik naminə

AQEM-in çağırılması haqqında təşəbbüs ilk dəfə 1992-ci ildə Qazaxıstan tərəfindən BMT Baş Assambleyasının 47-ci sessiyası zamanı irəli sürüldü. Təşəbbüsün irəli sürülməsində əsas məqsəd Asiyada sülh və təhlükəsizliyin təmin olunması üzrə effektiv və universal təşkilat təsis etmək olub.

28 üzvü olan AQEM-in fəaliyyətini tənzimləyən əsas sənədlər 1999-cu ildə qəbul edilib. Bundan başqa, "AQEM-ə üzv dövlətlər ara-

sında münasibətlərin rəhbər prinsipləri haqqında Bəyannamə" və 2002-ci ildə qəbul edilmiş "Almatı Aktı" təşkilatın gələcək fəaliyyətinin əsas prinsiplərini müəyyən edib. Astana şəhərində yerləşən Katiblik inzibati orqan kimi təşkilati prosesləri nizamlayır. Qərar qəbul etmə orqanları olan Dövlət və Hökumət Başçıları Şurası - Sammit prosedur qaydalarına uyğun olaraq dörd ildən bir toplanır. Xarici İşlər Nazirləri Şurası da dörd ildən bir toplanır, Yüksək Vəzifəli Şəxslər Komitəsi isə ildə iki dəfə toplanmaqla mühüm məsələlərə dair qərarlar qəbul edir.

Yol Xəritəsi yeni prinsipləri müəyyənləşdirir

Azərbaycan Qazaxıstanın AQEM-in çağırılması ilə bağlı təşəbbüsünü dəstəkləyən ilk dövlətlərdən biridir və hazırda da AQEM çərçivəsində əməkdaşlıqda fəal iştirak edir. Ölkəmiz "Təhlükəsiz və səmərəli nəqliyyat dəhlizləri sistemlərinin inkişaf etdirilməsi" sahəsində etimad-qurucu tədbirin əlaqələndiricisi funksiyalarını yerinə yetirməkdədir. Bu xüsusda, Azərbaycan tərəfi 2011-ci il tarixlərində Bakıda sözügedən etimad-quruculuğu sahəsində ekspertlərin görüşünə ev sahibliyi edib. 2021-ci ildə isə "Nəqliyyat və logistika əməliyyatlarında rəqəmsallaşmanın gücləndirilməsi istiqamətində əməkdaşlığın təşviqi" mövzusunda ekspertlərin növbəti görüşü virtual formatda Azərbaycan tərəfindən təşkil olunub. Bundan başqa, 2018-ci ilin aprel ayında Bakıda "Sülh, təhlükəsizlik və davamlılıq kontekstində beynəlxalq gənc-

lər əməkdaşlığı" mövzusunda AQEM-in Gənclər Şurasının üçüncü konfransı da təşkil edilib.

AQEM-in zirvə görüşlərinin yekun bəyannamələrində, eləcə də nazirlər iclaslarının sənədlərində, davamlı olaraq, separatizm dövlətlərinin sabitliyi, suverenliyi və ərazi bütövlüyünə olan təhdid kimi pislənilib və üzv dövlətlər arasındakı münasibətlərin bir-birinin ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinə hörmət prinsipləri əsasında qurulmalı olduğu qeyd edilib.

2023-cü ilin sentyabrın 21-də keçirilmiş AQEM-in Xarici İşlər Nazirləri Şurasının qeyri-rəsmi iclasında Müşavirənin tamhüquqlu beynəlxalq təşkilata transformasiyası ilə bağlı Yol Xəritəsi qəbul olunub. Yol Xəritəsində əksini tapmış müddəaların icrası istiqamətində fəaliyyət davam etdirilir.

Azərbaycan öz iqtisadi inkişafı ilə istər regional, istərsə də global səviyyədə həyata keçirilən beynəlxalq iqtisadi layihələrin aparıcı iştirakçısıdır. Coğrafi baxımdan Asiya ilə Avropa-nın kəsişmə-

Azərbaycandan gözləntilər böyükdür

sində yerləşən Azərbaycan ticarət yollarının inkişafı üçün infrastrukturunu tamamilə yeniləyib. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz, Cənub Qaz Dəhlizi, yaxın illərdə istifadə veriləcək Zəngəzur Dəhlizi və Xəzər ilə Qara dənizi birləşdirəcək elektrik enerjisi ixracı kabeli, eləcə də

digər daxil-dəki infrastruktur layihələri AQEM dövlətləri üçün mühüm fürsətdir, ümumi inkişaf üçün isə verilən böyük töhfədir. 2025-

lardır. AQEM ailəsinin gözləntiləri böyükdür, üzv dövlətlər Azərbaycanın sədrliyi altında dialoqun dərinləşdirilməsi, yeni razılaşdırılmış addımların atılması, qarşılıqlı anlaşma, sabitlik və rifahın yaxşılaşdırılması, ölkələr arasında humanitar-mədəni inteqrasiyanın yüksəldilməsi üçün yeni imkanların yaranacağına əmindir.

Beləliklə, AQEM-in Bakı tədbiri dünyada mövcud olan gərginliyi yaranan amillərin, o cümlədən münaqişələrin, radikal yanaşmaların, terrorizmin aradan qaldırılması yollarının müəyyənləşməsi, sabitlik və təhlükəsizliyin, iştirakçı dövlətlər arasında iqtisadi əməkdaşlığın artması, dövlətlərin ticari-investisiya bağlantılarının inteqrasiyası və digər təşviqçidici qərarların qəbul edilməsi baxımından mühüm platforma kimi səciyyələndirilə bilər.

ELBRUS CƏFƏRLİ

Uşaqların hərtərəfli inkişafı üçün...

Ailə və məktəbin rolu necə olmalıdır?

Uşaqların fiziki inkişafı kimi onların mənəvi cəhətdən formalaşması da vacib şərtlərdən hesab olunur. Uşaq və gənclərin layiqli vətəndaş olmaları üçün valideynlərlə bərabər təhsil ocaq-

larında çalışan pedaqoji kollektivin, müəllimlərin də əməyi danılmazdır. Çünki tədris müəssisələrinin əsas vəzifəsi məhz gəncliyimizin milli ruhda, milli-mənəvi dəyərlər müstəvisində

yetişməsinə təmin etməkdir. Bu baxımdan həmin müəssisələr, eləcə də o müəssisələrdə çalışan pedaqoqlar uşaq və gənclərin düzgün tərbiyə almasına, gələcəkdə cəmiyyətə sağlam

düşüncəli vətəndaş kimi inteqrasiya olunmalarına, şəxsiyyət kimi formalaşmalarına cavabdehlik daşıyırlar.

Məlumdur ki, uşağın inkişafı, eyni zamanda, ailədə ünsiyyətin necə təşkil olunmasından asılıdır. Şəxsiyyətlər arasında münasibətləri anlamaq və dərk etmək uşaq üçün vacib məsələ hesab edir.

Uşaqlarda əxlaqi, iradi, estetik və s. keyfiyyətlər tərbiyə olunur, "yaxşı - pis", "xeyir - şər", "gözlə - çirkin", "doğru - yanlış" anlayışları, utanma hissi, ikrah hissi formalaşır. Uşaqlarda ictimai münasibət və ünsiyyət qaydaları formalaşır, ictimai davranış qaydaları və qadağaları başa düşürlər.

Mənəvi inkişafda əsas komponentlərdən biri

Mövzu barədə "Yeni Azərbaycan" a açıqlama verən psixoloq Elnur Rüstəmov bildirib ki, uşaqların sosiallaşma-

sında onları əhatə edən insanların təsiri böyükdür. Onun sözlərinə görə, uşaqlar adətən, təqlid etməyə, davranışları mə-

nimsəməyə meyillidirlər: "Onların sosiallaşması bununla məhdudlaşmır. Məktəbəqədər yaşlı uşaqlar böyüklərin həyatı ilə bir çox cəhətdən - müşahidə etməklə, dinlədikləri nağıllar, şeirlər vasitəsilə tanış olurlar. Onun üçün nü-

munə başqalarının sevgisini, hörmətini qazanan insanların davranışdır. Həmyaşıdlarının da davranışı uşaq üçün nümunə ola bilər. Müasir uşaqlar üçün 6-7 yaşa qədər məktəbəqədər uşaqlıq dövrü başa çatır. Ümid edək ki, əsas

vəzifələrdən biri yerinə yetirilib - uşağın inkişaf edən şəxsiyyətində zəruri bilik və bacarıqlarla yanaşı, humanist, insanı dəyərlər də yer alır. Bütün bunlar isə uşaqların mənəvi inkişafı üçün əsas komponentlərdən biridir".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Məqalə "Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi"nin maliyyə dəstəyi ilə "Uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inkişafı" istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

Psixoloq ailə sistemində baş verənlərin uşağın emosional vəziyyətinə və inkişafına təsirləri ilə bağlı məqama da toxunub. O, qeyd edib ki, uşağın emosional vəziyyətinə, ümumiyyətlə, ailədəki münasibətlər, xüsusən də uşağın ailə üzvləri ilə münasibəti təsir göstərir: "Uşaq emosional reaksiyaları valideynlərindən və ailə üzvlərindən öyrənir. Yeni uşaqlar böyüklərdən ətrafdakı insanlarla qarşılıqlı əlaqənin əsas nümunələrini öyrənirlər. Uşaqların

Valideynlərin diqqətli olması vacibdir...

stressdən və gərginlikdən uzaq durmaları da mühüm məsələ kimi dəyərləndirilir. "Emosional stress" qeyri-spesifik adaptiv gərginlikdir və bədənin xarici mühitinə patogen təsirinə reaksiyaları, həddindən ar-

tıq güc və ya mənfi müddətlə vəsi-təçilik edən amildir. Bu amillərin hər biri də uşaqların mənəvi inkişafına təsirli olur. Ona görə də valideynlərin diqqətli olması vacibdir".

E.Rüstəmov qeyd edib ki, ailə ilə yanaşı, məktəbəqədər müəssisələr də uşaqların əqli, fiziki, mənəvi, sosial-emosional inkişafında əhəmiyyətli rol oynayır: "İlk növbədə onların sosiallaşmasını təmin edir. Uşağın öz ailəsi xaricində güvənli bir mühitdə sosiallaşması olduqca vacibdir. Məktəbəqədər müəssisədə, xüsusilə ailənin tək

Məktəbəqədər müəssisələrin rolu

övladı olan uşaqların həmyaşıdları ilə eyni şəraitdə paylaşımağı öyrənmələri asanlaşır. Beləliklə, uşaqlar dinləmək, hörmət etmək və kollektiv fəaliyyət göstərmək kimi təməl prinsipləri erkən yaşda qavraya bilirlər.

Məktəbəqədər yaş dövrünün sonunda uşaqların hissləri və təcrübələri daha mürəkkəb və fərqli olur. Emosionallığı və təəssürat qabiliyyətini qoruyub saxlayaraq, əvvəlki sadəlik və inandırıcılıq artıq mövcud deyil. Özünə nəzarət, özünü nəqəd, öhdəliklərin artması, günahkarlıq hissləri, ədalət, gözəl və çirkin kimi ifadələri anlamağa başlayırlar. Uşaqla münasibətlərdə böyüklər incə şəkildə emosional təsir formalarını seçməlidirlər. Uşağa emosiyaların müsbət və mənfi təsir formaları kortəbii olaraq yaranmamalı, bir növ ünsiyyət texnikası çevrilməlidir. Burada əsas fon müsbət emosiyalardır və günahlandırma forması kimi istifadə olunur. Məktəbəqədər yaşlı uşağın şəxsiyyətinin inkişafında həmyaşıdları ilə ünsiyyətin ona göstərdiyi təsirin mühüm rolu var".

Saltim

İkinci tura qaldı...

Polşada prezident seçkilərində hakim koalisiyanın namizədi öndədir

N. BAYRAMLI

İfrat sağçılar kənarda qaldı

Ötən həftənin sonunda Avropanın bəzi ölkələrində önəmli siyasi hadisələr baş verib. Xüsusilə, müəyyən ölkələrdə seçkilərin keçirilməsi diqqət mərkəzində olub. Belə ki, mayın 18-də Polşada baş tutan prezident seçkiləri seçici fəallığı ilə rekord təşkil edib. Əvvəlcə qeyd edək ki, Polşada səsvərmə hüququna malik olan 29 milyonadək seçici var. Prezidentlik uğrunda 13 namizəd mübarizə aparsa da, əsas rəqiblər “Hüquq və Ədalət” partiyasının namizədi, Milli Yaddaş İnstitutunun rəhbəri Karol Navroçki və hakim koalisiyanın dəstəklədiyi Varşava meri Rafal Trzaskovski hesab olunurdu.

Seçici fəallığı baxımından rekord göstərici...

Polşada keçirilən prezident seçkilərində seçici fəallığı rekord göstərici - 66,8 faiz təşkil edib. “Exit-poll” məlumatları da bu realiti əks etdirir.

Əvvəlki rekord 2020-ci ildə qeydə alınıb, o zaman Polşa prezident seçkilərində seçici siyahılarında olan seçicilərin 64,51 faizi, 2015-ci ildə 48,96 faizi, 2010-cu ildə isə 54,94 faizi səs verib.

Diqqət çəkən məqam ondan ibarətdir ki, Polşada keçirilən prezident seçkilərində namizədlərdən heç biri lazımı səs çoxluğunu toplaya bilməyib. Ən çox səs toplayan iki namizəd iyunun 1-də keçiriləcək ikinci turda mübarizə aparacaq.

İlkin nəticələrə əsasən, Baş nazir Donald Tuskun rəhbərlik etdiyi siyasi düşərgənin namizədi, liberal-mühafizəkar Rafal Trzaskovski səsələrin 30,8 faizini toplayaraq birinci yerdədir. Mühafizəkar Hüquq və Ədalət Partiyasının (PiS) namizədi Karol Navroçki isə 29,1 faiz səs toplayıb. Hər iki namizəd birinci turda mütləq əksəriyyəti əldə edə bilmədiyi üçün mübarizəni ikinci turda davam etdirəcək. Üçüncü yeri isə 15,4 faiz səsə ifrat sağçı “Konfederacya” partiyasının namizədi Slavomir Mentzen tutub.

Seçkilərdə “Tusk amili”

Hakim koalisiyanın namizədi Rafal Trzaskovskinin seçkilərin birinci turunda öndə olmasını Baş nazir Donald Tuskun siyasi nüfuzu ilə əlaqələndirmək də mümkündür. Belə ki, Tusk nəinki Polşada, bütövlükdə Avropada böyük reytingə malik olan siyasi xadimdir. O, hələ ilk dəfə 2007-2014-cü illərdə Polşanın Baş naziri vəzifəsində çalışıb. Avropa məkanında yüksək siyasi nüfuzu sayəsində Tusk 2014-2019-cu illərdə Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti postuna yüksələ bilib. Tusk 2023-cü il dekabrın 13-dən isə yenidən Polşanın Baş naziri vəzifəsini daşıyır.

Xatırladaq ki, Polşada prezident beş il müddətinə seçilir. Geniş səlahiyyətləri olan prezident ölkəni yalnız xaricdə təmsil etmir, həm də xarici siyasətə təsir edir, Baş naziri və hökumət üzvlərini təyin edir, həmçinin müharibə vəziyyətində Silahlı Qüvvələrin Baş Komandanı funksiyasını yerinə yetirir.

Nikuşor Dan Rumıniyanın yeni prezidenti seçilib

Buxarest Aİ-nin xarici siyasətində daha fəal iştirak edəcək

Son zamanlar Avropada ultra-sağçı qüvvələrin reytinginin daha da yüksəlməsinin şahidi oluruq. Son üç-dörd ildə Avropa İttifaqının bir sıra üzv ölkələrində keçirilən seçkilərdə ifrat sağçı və radikal millətçilər yüksək səsə qalib gəlib və ya yüksək nəticə əldə edərək ikinci böyük siyasi qüvvəyə çevriliblər. Aİ-nin üzv ölkəsi Rumıniyada da eyni hal gözənilirdi - belə ki, mayın 4-də Rumıniyada baş tutan prezident seçkilərinin birinci turunda qatı sağçı kimi tanınan “Rumınların Birləşməsi Alyansı”nın (AOR) lideri Corce

Simion 40,96 faiz səsə qalib gəlmişdi. Simionun seçkilərin ikinci turunda da qalib gələcəyi iddia olunurdu. Lakin gözləntilər özünü doğrultmadı. Mayın 18-də keçirilən seçkilərin ikinci turunda müstəqil, avropayönlü namizəd, paytaxt meri Nikuşor Dan 54,17 faiz səsə Simiona qalib gəlib. Simion səsələrin 45,83 faizini əldə edib. Qeyd edək ki, builki prezident seçkiləri Rumıniya üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edib - ona görə ki, hər iki namizəd fərqli ideologiyaya malikdir. Nikuşor Dan Avropa İttifaqına inteqrasiya və isla-

hətçi yanaşmanı dəstəkləyir, Corce Simion isə daha çox milli dəyərləri önə çəkən, euroskeptik mövqeyi ilə tanınan bir siyasətçidir. Artıq Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski daxil olmaqla Fransa Prezidenti Emmanuel Makron, Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayen, Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Antonio Košta, Avropa Parlamentinin Prezidenti Roberta Metsola və Aİ-nin bir çox üzv ölkələrinin liderləri Nikuşor Danı prezident seçilməsi münasibəti ilə təbrik edib.

Yeni prezident kimdir?

Nikuşor Dan 1969-cı ilin dekabrın 20-də Rumıniyanın Faqaras şəhərində anadan olub. İxtisasca riyaziyyatçı olan Dan 1987 və 1988-ci illər beynəlxalq riyaziyyat olimpiadasında qızıl medal qazanıb. Dan Buxarest Dövlət Universitetində riyaziyyat ixtisası üzrə ali təhsil alıb, 90-cı illərdə Sorbon Universitetində doktorluq dissertasiyası müdafiə edib. Rumıniyaya qayıtdıqdan sonra Dan xüsusi təşkilat quraraq istedadlı rumın tələbələrini xarici ölkələrdə ali təhsil almasında və elmi tədqiqatlarının həyata keçməsində fəal rol oynayıb. Bununla yanaşı, ölkədə sosial-iqtisadi və siyasi

problemlərə qarşı mübarizə aparan tanınmış fəal olub. 2015-ci ildə o, korrupsiyaya qarşı mübarizəni daha da intensivləşdirmək üçün Buxaresti Xilas Et İttifaqı Partiyasını təsis edib və nəticə etibarilə bu, onu ictimai-siyasi xadim olmağa sövq edib. Nikuşor Dan 2016, 2019 və 2024-cü illərdə Buxarest merliyinə keçirilən seçkilərdə namizədliyini irəli sürmüş-

dü - o, 2016-cı ildə baş tutan mer seçkilərində 30,52 faiz səsə sosialist namizəd Qabriela Fireayaya uduzsa da, 2019 və 2024-cü ildə keçirilən seçkilərdə 42,82 faiz və 48 faiz səsə Buxarestin meri seçilib. Dan Rumıniyada liberal-demokratik dəyərlərə əsaslanan siyasi və iqtisadi islahatların keçirilməsinin tərəfdarı olub.

Dan Rumıniya və Aİ üçün hansı addımları atacaq?

çi mövqeyi ilə tanınan Dan həm iqtisadi islahatlara, həm də demokratik institutların gücləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirəcək və korrupsiyaya qarşı sərt mübarizə aparmaqla hüquq sisteminin şəffaflığını artırmağa çalışacaq,”- deyər T.İsmayilov bildirib ki, o, Avropa İttifaqı ilə əlaqələrdə o, xüsusilə enerji təhlükəsizliyi və yaşıl enerji sahəsində əməkdaşlığı genişləndirməyə üstünlük verəcək. “Regional təhlükəsizlik məsələlərində NATO ilə sıx əlaqələr saxlayacaq, xüsusilə Ukrayna məsələsində Avropa həmrəyliyini dəstəkləyəcək. Onun xarici siyasəti balanslı olacaq, həm Avropa, həm də transatlantik tərəfdaşlarla münasibətləri inkişaf etdirəcək. Danın Prezidentliyi dövründə Rumıniya Avropa İttifaqının strateji təşəbbüsələrində fəal iştirak edəcək. Nikuşor Danın siyasəti Rumıniyanın Avropada etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyini möhkəmləndirəcək. Bu, həm daxili sabitliyi, həm də Avropa İttifaqı ilə əlaqələrin inkişafını təmin edəcək. Ümumilikdə, onun prezidentliyi Rumıniyanın Avropa inteqrasiyasını sürətləndirəcək və regionda sabitlik üçün önəmli olacaq. Enerji sahəsində Avropa ilə əməkdaşlıq Rumıniyanın enerji müstəqilliyinə töhfə verəcək”.

T.İsmayilov əlavə edib ki, Danın siyasətində sosial-iqtisadi islahatlar da prioritet olacaq: “İqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün innovasiya və texnologiyaya sərmayə yatırımı ön planda olacaq. Sosial siyasətdə orta təbəqənin dəstəklənməsi və yoxsulluğun azaldılması əsas prioritetlərdən olacaq. O, ölkənin demokratik institutlarının inkişafı üçün beynəlxalq əməkdaşlığı gücləndirəcək.”.

Yunis ABDULLAYEV

“AAA”dan “AA1”-ə...

“Moody’s” reyting agentliyi ABŞ-in uzunmüddətli emitentlər və yüksək təminatlı istiqrazlar üzrə bazaradakı enmələri, habelə maliyyə-fiskal göstə-

ABŞ-ın borc yükü kredit reytinginin aşağı salınmasına səbəb oldu

ricilərindəki davamlı pisləşməni nəzərə alaraq reyting əmsalını “AAA”dan “AA1”-ə endirib. Həmçinin dolların davamlı institusional gücü və qlobal maliyyədəki çəkisinin sabitliyi qiymətləndirilməklə ölkənin kredit reytingi üzrə proqnozu mənfiyə sabitə dəyişdirilib. Agentlik mövcud qərarın qəbul edilməsində ABŞ-ın dövlət borcunun artımını və faiz ödənişləri ilə

bağlı vəziyyəti, eləcə də borcun idarə olunmasındakı mənfi halları da nəzərə alıb.

“Moody’s”-un açıqlamasında vurğulan ki, ABŞ-ın əvvəlki və yeni administrasiyası, konqres illik maliyyə kəsiri, artan faiz xərcləri tendensiyası və büdcə məsələlərində uzun müddət razılığa gələ bilmədiyindən borc amili idarəolunmaz vəziyyətlə üzləşib.

34 trilyon dollar borc öhdəliyi

Amerika qlobal iqtisadi güc olmasına baxmayaraq, borc yükünə görə, lider və hər il bu göstəricinin böyüməsinə səbəb olan dövlətlərdəndir. Xüsusilə də, COVID-19 pandemiyasından sonra kəskin büdcə xərclərinin artımları olub. 4,5 trilyon dollar borcunun səbəb olub. Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) Qlobal Borc Məlumat Bazasına görə, qlobal dövlət borcu 2024-cü ilin sonunda 102 trilyon dollara çatıb. Xarici borcun məbləğinə görə, dünya ölkələri sırasında ilk yerdə ABŞ dayanır. ABŞ-ın dövlət borcu ötən il 34 trilyon dolları ötüb. Bu o deməkdir ki, qlobal xarici borcun üçdə biri, yaxud 34 faizi Ameriakanın payına düşür.

ABŞ-ın borclarının əsas strukturu səhm və istiqrazlardan yığılmış aktivlərdir. ABŞ hər il öz borcunun faiz və vaxtı çatan dövlət istiqrazları üzrə öhdəliklərinin bir hissəsini ödəsə də, əsas borc yükü və yeni səhmlər üzrə faiz dərəcələri xarici borc portfelinə artırır. Ölkənin Büdcə Ofisinin məlumatına görə, ötən ilki maliyyə ilində borcu ödəmək ABŞ 695 milyard dollar xərcləyib ki, onun da demək olar ki, hamısı faizlər üzrə ödənişlər və xarici borca xidmət haqlarıdır. Səhm və istiqrazlar üzrə faizlər müxtəlif vaxtlarda bahalaşdıqından borc da yüksəlir. Ölkənin ÜDM-i

30 trilyon dollardır və ABŞ borcu sıfırlamaq üçün illik gəlirlərinin 1 sentinə toxunmadan hamısını debitorlara ödəməlidir. Yaxud, ölkənin strateji valyuta ehtiyatları 34,8 milyard dollar təşkil edir ki, bu da xa-

Yeri gəlmişkən, “Moody’s”-un ABŞ-ın cari və perspektiv öhdəliklərlə bağlı vəziyyətə dair proqnozları da ümidverici deyil. Agentliyin tədqiqat icması hesab edir ki, Amerikanın federal kəsiri 2024-cü ildəki 6,4 faizdən 2035-ci ilə qədər ÜDM-in 9 fa-

rici borc rəqəmi ilə tam eynidir. ABŞ borcunu tam bağlamaq üçün bütün strateji rezervlərini satmalıdır. Bu isə ölkənin iqtisadiyyatını darıdan da bilər.

“Moody’s”-a etimadsızlıq sindromu təşviq etməyə çalışan Amerikanın maliyyə-bank təmsilçilərinin bu tipli bəyanatlarına baxmayaraq, ölkənin ötən 4 aylıq

Maliyyə naziri “Moody’s”-a inanmır

zində çatacaq və borcun bu müddət ərzində ÜDM-in 134 faizə yüksələcəyi gözlənilir. Faiz ödənişləri eyni ilə federal gəlirin 30 %-ni, 2021-ci ildəki səviyyəsini üç dəfə artırır.

Bütün bunlara baxmayaraq, “Moody’s” hesab edir ki, reytingin aşağı salınması ABŞ təsisatlarına və ya Federal Ehtiyat Sistemini (FED) pul siyasəti çərçivəsinə inamın azalmasını əks etdirmir. “Birləşmiş Ştatlar iqtisadiyyatının ölçüsü, dayanıqlılığı və dinamizmi, eləcə də ABŞ dollarının dünyanın ehtiyat valyutası rolu kimi müstəsna kredit üstünlüklərini saxlayır”.

ABŞ-ın iqtisadi komandası isə ölkənin iqtisadi-maliyyə imkanlarına arxalanaaraq reyting əmsalının aşağı salınmasını ciddi qarşılamadıqlarını bəyan edirlər. Maliyyə naziri Skott Bessentin fikrincə, yeni reyting təyinatı ölkəsi Ştatlar təsiredici hal sayılırmı və Birləşmiş Ştatlar “Moody’s” agentliyinə etibar etmir. Qərarın spekulativ olduğunu istisna etməyən nazirin fikrincə, Prezident Donald Trampın Yaxın Şərqə tarixi səfərindən qayıtması zəruridir və ABŞ-a trilyonlarla dollar gəlir. Ölkədə investorların inamı müşahidə edilir və ona görə də “Moody’s”-ə inanmaq olmaz.

4 aylıq iqtisadi göstəricilər ümidverici deyil

iqtisadi göstəriciləri vəziyyətin qənaətbəxş olmadığına dəlalət edir. Tramp tarifi sanksiyalarından gözlədiyi nəticəni ala bilməməsi, dolların beynəlxalq əməliyyatlarda öz mövqeyini zəiflətməsi, FED rəhbərliyi ilə hökumət arasında açıq uçurumun yaranması, habelə transmilli şirkətlərdə müşahidə edilən inamsızlıqlar iqtisadiyyatın inkişafını əngəlləyir. Tramp administrasiyası məhz administrativ üsullarla iqtisadiyyata müdaxilə et-

mək, xüsusən də maliyyə-bank sistemini inzibati resurslarla idarə etmək, hətta valyuta sistemini nəzarətə götürmək və kütləvi pul çapı hesabına büdcə kəsirini emissiya ilə bağlamaq və digər addımlar atmağa çalışsa da, maliyyə-büdcə sistemindeki kəsirləri nizamlamaq gətiriləşir. Mövcud situasiya hətta hökumətin iqtisadi blokuna olam etimadı da azaldıb.

E.CƏFƏRLİ

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955, 0552004544 F.Ş.Ruhid Hüseynov - 0124349301, 0505357898
“Azərmetbuatıyımı” ASC - 0124411991, “Ziya LTD” MMC - 0124977696, 0503067744
0124404694
“Soma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100, 0504560835
“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Qasid” MMC - 0124931406, 0124938343

6 aylıq abunə - 79,20 AZN
12 aylıq abunə - 158,40 AZN

Dəqiqliyin təminatı...

Ümumdünya Metrologiya Günüdür

Müasir dövrdə metrologiya cəmiyyətdə müstəsna rola malikdir. Etiraf edək ki, elm, sənaye, iqtisadiyyat ölçməsiz fəaliyyət göstərə bilməz. Dünyada hər saniyə milyardlarla ölçmə əməliyyatları yerinə yetirilir. Onla-

rın nəticələri buraxılan məhsulun keyfiyyətinin və texniki səviyyəsinin təmin edilməsində, nəqliyyatın təhlükəsiz və qəzasız işləməsində, tibbi və ekoloji diaqnozların əsaslandırılmasında, məlumat axınının anali-

zində geniş istifadə edilir.

Faktiki olaraq insan fəaliyyətinin elə bir sahəsi yoxdur ki, orada ölçmənin, sınağın və nəzarətin nəticələrindən istifadə edilməsin. Onların alınması üçün milyonlarla insanların əməyindən və böyük maliyyə vəsaitlərindən istifadə edilir. Təqribən ictimai əməyin 15 faizi ölçmələrin yerinə yetirilməsinə sərf olunur.

Həqiqi dəyəri bilmək mümkün deyil

Həqiqi dəyər obyektin və ya hadisənin ideal və mütləq ölçüsüdür, lakin bu dəyəri birbaşa ölçmək mümkün deyil. Bütün ölçmələr təxmini dəyərləri verir, çünki həmişə müəyyən bir ölçü səhvi mövcuddur. Həqiqi dəyəri tam bilmək mümkün olmasa da, dəqiq ölçmə metodları ilə ona yaxınlaş-

maq mümkündür.

Metrologiyada bu, ölçmə qeyri-müəyyənliyi adlanır. Bəzən ölçmə qeyri-müəyyənliyi o qədər də əhəmiyyət daşımur. 187 sm ya da 189 sm boyda olmaq həqiqətən də önəmli deyil. Lakin ticarət və istehsalat sahəsində bu daha vacibdir.

Azərbaycanda metroloji təminatın əsası

Müəyyən edilmiş metroloji norma və qaydalarla riayət edilməsi bu gün dövlətimizin də diqqətində olan ən vacib məsələlərdəndir. Çünki yalnız ölçmələrin düzgün nəticələri məhsulun keyfiyyətinə və təhlükəsizliyinə, tibbi diaqnostikanın səmərəliliyinə təminat verir, ədalətli ticarətə və ətraf mühitin təmizliyinə imkan yaradır. Heydər Əliyev tərəfindən 13 iyun 2000-ci ildə təsdiq olunmuş “Ölçmələrin vahidli-

ni təmin edilməsi haqqında” qanun bu sahənin prioritet istiqamətlərini müəyyənləşdirib və metrologiyanın inkişafına ciddi təkan olub. Prezident İlham Əliyevin apardığı uğurlu iqtisadi siyasətin nəticəsində ölkəmizin ixrac qabiliyyəti yüksəlib, yerli məhsulların beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması işləri sürətlənib. Bütün bunlar isə metroloji təminatın inkişafından xəbər verir.

Yeganə BAYRAMOVA

Yara və zədələri sağaldanlar...

Dünyada insanların travma xəsarətləri alması çox geniş yayılıb. Yol-nəqliyyat hadisələri, suda batma, yanma, yıxılmalar və zəhərlənmələr insanların sağlamlığına və həyatına ciddi təhlükə törədir. Aparılan ma-

arifləndirmə kampaniyalarında bir daha vurğulanır ki, travmatizmin profilaktikası tədbirləri hər gün yüzrlə həyat xilas edə bilər.

Yeri gəlmişkən bu gün travmatoloqların

Travmatoloqların peşə bayramıdır

peşə bayramıdır. Belə ki, hər il mayın 20-si Ümumdünya Travmatologiya Günü kimi

qeyd olunur. Tarix və arxeologiya belə ehtimala əsas

verir ki, hələ qədim zamanlarda adamlar əla-ayəğin, hətta çənə sümüyünün sınığını bitişdirmək üçün cərrahi əməliyyatlar aparıb, zədələnmələrin fəsadlarını müalicə edirmişlər. Arxeoloq alimlərin tapıntıları arasında qədim dövrlərdə həkimlər tərəfindən istifadə olunduğu güman edilən tibb alətləri də var. Zədələnmələrin müalicəsi ilə bağlı məlumatları isə ilk dəfə Hippokrat sistemləşdirməyə cəhd göstərib.

“Travmatoloji məntəqə”

Travmatologiya tibbin müxtəlif sahələri ilə əlaqədardır. Bu elm zədələnmiş bədənin və ya orqanın həmin hissəsini, xəstənin ümumi vəziyyətini, xroniki xəstəlikləri, əks göstərişləri və.s araşdırır. Septik, irinli, yanq cərrahiyyəsi, neyrocərrahiyyə, flebologiya, hematologiya və digər tibb sahələri travmatologiya ilə sıx bağlıdır.

Adi insanlarda travmatologiya ilk növbədə dayaq-hərəkət sistemindeki xəsarətlərlə asso-

Travmatologiya və ortopediya sahələri bir-birinə çox yaxın olsalar da, müxtəlif müalicə strategiyaları və məqsədləri var. Travmatologiya daha çox kəskin və təcili vəziyyətlərlə məşğul olduğu

Travmatologiya və Ortopediyanın əlaqə nöqtələri

halda, ortopediya uzun müddətli və kompleks müalicə strategiyalarına yönəlib. Məsələn, avtomobil qəzası nəticəsində yaranan sümüklərin qırılması travmatologiya

siasiya olunur. Bu da təsadüfi deyil. Lakin həmin qırıq düzgün sağaldıqdan sonra xəstənin normal hərəkət qabiliyyətini bərpa etmək üçün ortopediya müxəss-

sisinin yardımına lazım ola bilər. Eyni zamanda, bəzi hallarda travmatologiya və ortopediya sahələri birlikdə işləyir. Bu hallar adətən mürəkkəb travmalar və ya

mütəxəssislərinin müdaxiləsinə tələb edir. Travmatoloji məntəqə” sözünü çoxları eşidib, bəziləri isə hətta orada olublar. İnsanlar həmin məntəqələrə yıxılma, zər-

bəalma nəticəsində əl-ayaqda çıxıq, sınıq, əzək və digər xəsarətlər baş verəndə müraciət edirlər. Bu baxımdan, travmatologiya, dayaq-hərəkət sistemi xəstəliklərinin

qarşısının alınması və müalicəsi ilə məşğul olan müvafiq tibb sahəsi - ortopediya ilə sıx bağlıdır. Təsədüfi deyil ki, bu sahədə çalışan həkimlərin ixtisası

ortoped-travmatoloq adlanır.

çox vacib sahələridir və

hər iki sahə bədənimizin normal funksionallığını bərpa etmək üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu sahələr, müasir tibb elminin inkişafı sayəsində, insanların həyat keyfiyyətini əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq və travmaların yaratdığı fəsadları minimuma endirmək üçün geniş imkanlara malikdir. Sümüklərin və əzələlərin zədələnməsi və ya xəstəlikləri ilə bağlı hər hansı problem yaşandıqda, travmatologiya və ortopediya mütəxəssislərinə müraciət etmək həyatı əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmizdə Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tədqiqat Travmatologiya və Ortopediya İnstitutu 1946-cı il martın 11-də hərbi hospitalın bazasında yaradılıb. İnstitutda Poliklinika, Təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardım, Ortopediya, Travmatologiya, Əl cərrahiyyəsi və yaralar, Uşaq travmatologiyası və ortopediyası, Artroplastika və artroskopiya, Radiologiya, Anesteziologiya, reanimasiya və intensiv terapiya, Fizioterapiya, Laboratoriya və sair şöbələr fəaliyyət göstərir. Müəssisədə elmi istiqamətdə Metodik təşkilat və Elmi-tibbi informasiya şöbələri mövcuddur.

Yeganə BAYRAMOVA

Azercell rəsmi olaraq “Əla İş Yeri” kimi tanınıb!

Lider mobil operatorun sağlam və inkişafyönümlü iş mühiti yaratmaq istiqamətində göstərdiyi səylər beynəlxalq səviyyədə qiymətləndirilib

Azərbaycanın lider mobil operatoru “Azercell Telekom” MMC beynəlxalq səviyyədə tanınan “Great Place to Work(r)” (“Əla İş Yeri”) sertifikatını qazanıb. Korporativ mədəniyyət və sağlam iş mühitinin dəyərləndirilməsi sahəsində qlobal standart sayılan bu nüfuzlu sertifikat yalnız əməkdaşların anonim rəylərinə əsasən təqdim olunur. Sorğunun nəticələrinə əsasən, Azercell əməkdaşlarının 80%-dən çoxu şirkəti işləmək üçün ideal mühit kimi dəyərləndirib. Bu göstərici şirkətin işçi məmnuniyyəti və təşkilati mədəniyyətin inkişafı istiqamətində həyata keçirdiyi ardıcıl və məqsədyönlü fəaliyyətinin göstəricisidir.

“Azərbaycanın mobil rabitə bazarının lideri olaraq Azercell, ölkənin rəqəmsal ekosisteminin inkişafında mühüm rol oyna-

yır. Bu vacib missiyanı reallaşdırmaq üçün innovativ düşüncəyə sahib, peşəkar və işinə sadiq komanda qurmaq bizim üçün vacibdir. Möhz belə kadrlar innovasiyaları gəncəkləşdirir, yüksək xidmət keyfiyyətini təmin edir və dayanıqlı inkişafı yanaşı, korporativ məsuliyyət prinsiplərinə də sadiq qalırlar,”-deyə “Azercell Telekom” MMC-nin prezidenti Zərinə Zeynalova bildirib. “Etibarlı, insanlara dəyər verən və onları dəstəkləyən, həmçinin inkişafı üçün imkan yaradan iş mühiti uğurumuzun əsasını təşkil edir. Great Place to Work(r) sertifikatı illər ərzində formalaşdırılan aktual korporativ mədəniyyətimizə verilən dəyərin və Azercell komandasının peşəkarlığının bir göstəricisidir.”

Azercell-in İnsan Kapitalının İdarə Edil-

məsi Departamentinin direktoru Dilarə Hüseynova bildirib ki, əməkdaşların inkişafına yönəlik investisiyalar şirkət üçün prioritet olaraq qalır: “İnanırıq ki, əməkdaşa yönələn hər bir yatırım əslində şirkətin gələcəyinə qoyulan strateji sərmayədir. Təkcə 2024-cü ildə 640-dan çox təlim proqramı təşkil etmişik. Bu təşəbbüslər “IE Business School”, “Franklin Covey”, “Cornell University” kimi nüfuzlu beynəlxalq institutlarla əməkdaşlıq çərçivəsində təşkil olunub. Bundan əlavə, GSMA ilə birlikdə həyata keçirdiyimiz “İnsan Kapitalının İnkişafı Proqramı” beynəlxalq təcrübələrin şirkətimizdə tətbiqi baxımından əhəmiyyətli addım oldu. Əməkdaşlarımızın fərdi və peşəkar inkişafını dəstəkləmək məqsədilə liderlik təşəbbüsləri, beynəlxalq mübadilə proqramları və funksiyalararası əməkdaşlıq imkanları yaradıırıq”.

Komanda ruhu, inklüziv mədəniyyət və

Azercell olaraq “Great Place To Work” sertifikatını qazandıq!

davamlı inkişaf prinsiplərinə xüsusi önəm verən Azercell, Azərbaycanın ən arzuolunan işəgötürənlərindən biri kimi mövqeyini

daha da möhkəmləndirir və innovasiya ilə yanaşı əməliyyat mükəmməlliyini təşviq edən iş mühiti formalaşdırmağa davam edir.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası
Baş redaktor:
Alıqış HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000. Üzviyər Hacıbəyli - 66
Telefonlar:
598-37-76, 498-82-21
498-81-24, 498-19-84

İndeks: 67100
Lisensiya: N-B-317
Tiraj: 4952
Sifariş: 1052
“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilir və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilir.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayından nəşr olunur.
Məsul nəvbətçi:
Yeganə Bayramova